

Stefani nad Gurno Ilias

Foto dr. A. Brilej

Marijan Lipovšek:

Na Olimp

(Konec.)

Naslednji dan nas je zadrževalo v Spilji viharno vreme, ki je z burno naglico izprevrglo najlepše jutro v silen naliv. Komaj smo ujeli nekaj vedrih minut, da smo odšli k studencu nad Spiljo in se ocedili. Itakissios je hvalil vodo tistega izvira, češ, da je najboljša voda v vsej Grčiji. »Popil bi je célo óko!« je dejal.

Našemu doktorju je potekal čas, ki ga je namenil Olimpiu. Pred odhodom v dolino pa je še storil dobro delo: obril je slikarja, ki pogrésa gori v Spilji večšega brivca. Kar poklicno je doktor nadomestil brivca; saj se ne piše zaman Bril-ej! Slutim pa, da ubogi Itakissios ni občutil posebne veščine britja; tako je vsaj kazal njegov trpeči izraz. A prizor je bil vreden sujet za olimpijske muze.

V naglici smo pisali pozdrave domov. Dr. Brilej je odhajal. Stisnili smo si roke in že nam je vzel dragega tovariša strmi rob.

Ves tisti dan smo namenili počitku. Res smo bili potrebni od-mora in okrepitve, kajti v taborišču si nismo mogli zadosti kuhati. Kdorkoli bo kdaj Olimp sestavno plezalsko predelaval, bo moral skrbeti za dobro taborišče in za zanesljivo zaledje, ker se večji uspehi dosegajo le pri polnih močeh. Prav pod najvišjimi vrhovi pasejo pastirji svoje črede. Morda so ti prvobitni prebivalci olimpijskih dobnav pošteni? Morda pa so se navzeli slabih lastnosti od roparskih Kleftov — kdo ve?

Drugi dan smo sami trije zopet romali k šotorom. Na Petrostrungi smo srečali pastička s prahelenskimi potezami v prirodnem obrazu. Radovedno nas je spremil nekaj korakov, Jana ga je fotografirala. Škoda, da mu ne moremo poslati slike; to bi se čudil svoji podobi! — Pri šotorih pa smo našli pastirja s tako divjim obličjem, da smo ga krstili za »Frankensteina«. Na tihem povem: v zgodovini šepam.

Foto Jana Bleimeis
Pastirček na Petrostrungi

Še v Skolionu sem drugi dan čutil, kako me je oslabil bolezen, Leo pa tudi ni bil prav pri moči. V taki telesni kondiciji bi bila blaznost poskušati skrajno težko steno. Tako torej čaka ta silovita stena, da se je loti drzen plezalec.

Škrbina med Stefanijem in Mitiko in greben na Mitiko.

Z melišča pod Stefanijem sva z Leonom zlezla čez gladke skalnate pragove ozkega žleba, ki pada s škrbine za Stefanijem v Megali Kazanio. Solnce je z vso močjo pripekalo v strm žleb. Pod nizkim previsnim pragom sva našla majhno snežišče, ki naju je ohladilo. Po sipastem grušču sva se počasi dvigala in kmalu sva stala v ozki škrbini med vrhovoma. Zamikal naju je razsekan greben, ki se dviga na Mitiko. Lotila sva se ga kar v kvedrovcih. Čez škrbine in roglje sva se naglo dvigala proti vrhu. Izpostavljeno sva se plazila čez ozka slemena, plezala čez previsne skale na stebriče, dokler nisva zgodaj popoldne stala na vrhu. Ta greben pač ni težak. Res, da je

Foto Haller
Zapadna Stena Stefanija

Foto Jana Bleimeis
Stolpiči v Mitiki

izpostavljen, skala pa ima toliko izbornih opor, da brez skrbi plezaš. Slikovit je pogled na skalnate razbitine, zlasti na velike stopničaste sklade, ki tvorijo ponekod kar cele ploščadi. Na Mitiki je velik možic in širok odmevnik, ogromno trobilo, s katerim naznanjajo zmagovalni Grki, ki se jim posreči dospeti na vrh, strmečim rojakom v Litohoronu svojo slavo.

Z Mitike sva sestopila po skalovitem žlebu na vzhodna melišča pod Stefanijem. V grušč segajo strmi odcepki grebena, na njih so razmetani stolpiči dolomitskih oblik, s katerimi je ta stran Mitike kar posejana.

Jana je naju v skrbeh pričakoval. »Frankenstein« je namreč kralj smrkvov ovco tik pred šotori. Združeni smo mu komaj zabranili, da ni zagrešil krvavega dejanja pred našimi očmi — vsi trije namreč zelo ljubimo živali. Podkupili smo pastirja s škatlico vžigalic, nakar nam je v zahvalo nalil iz umazanega kozjega meha v posodo toliko ovčjega mleka, da bi ga bil vesel sam Pan, ki se je nekoč potikal tod okoli. Mleko smo »prihranili« za drugo jutro, ponoči pa ga je iz higijenskih ozirov na skrivaj popila mati zemlja.

Severna stena Skoliona.

Če gledaš s Porte proti Skolionu, se ti zdi, da se dviguje onstran globoke krnice naš Triglav s severno steno; tako podobne oblike je ustvarila priroda s strmimi stebričastimi stenami, vrhu katerih se

dviga nad širokim sneženim in gruščastim pasom kopasti vrh Skoliona. Šele ko stopiš na rob prevala, se ti pokaže vsa visoka stena in opaziš veliko razliko: steno tvorijo ploščati stebri, ki so drug na drugega prislonjeni kakor ogromne luske. Osrednji stebel, ki se dviga v vpadnici vrha, sva si izbrala za smer. V dnu stebra se dvigata levo in desno od raza dve silno strmi poklini, kakor dva kraka dolgega, potegnjenega ipsilona. Vedela sva, da naju čakajo tam največje težave; kajti višje gori v stebri sva zaupala dobri obliki skale, ki je, kakor je kazalo od daleč, sicer strma, a ne brez opor. Naglo sva prečila (22. VII.) pod dolgimi stenami Stefanija in Mitike čez gruščaste, strme gredine Megali Kazanie, ki jih prekinjajo nizki navpični in previsni pragovi. Skočila sva čez zijajočo obrobno zev na dolgo snežišče pod Skalo in se podričala do robatega melišča, preko katerega sva kmalu dospela do najinega stebra.

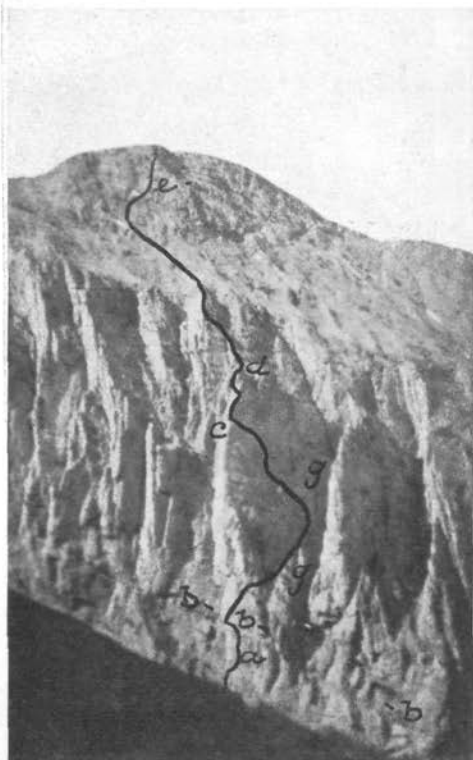

Foto Jana Bleimeis

Severna Stena Skoliona

a = poklina (desni krak ipsilona); b-b-b = polica;
g-g = grapa; c = škrbina v razu;
d = zadnji stolp v razu; e = vršna stena

Šele okrog 11 dopoldne sva vstopila levo za razom v strmo poklino, ki ni težavna, pač pa se kmalu dvigne v krušljiv travnat previs. Ker sva slutila v njem nezanesljive opore, sva prečila okrog raza v desni krak ipsilona, ki ga tvori ozka, strma in težavna poklina. Jana, ki naju je takčas opazoval z Mitike, je pozneje pripovedoval, da je bilo videti, kakor da plezava po tenki niti navpik; tako neznatna je ta prepoka videti od daleč. Tod sva potrebovala dva klina za varovanje. Vrh prepoke sva dospela na široko travnato polico, ki se vleče poševno od desne na levo povprek čez vso steno in je tod, kjer sva se midva dvignila nanjo, kakih 60—80 m visoko nad meliščem. Ker je polica strma in zelo izpostavljena, sva se kar po vseh štirih splazila kvišku do kraja, kjer jo preseka stebrov raz. Tod se polica nenadoma zoži, pogrezne se in se nato vije še dalje kvišku čez steno. Midva sva se pa spravila nad poč, ki sega od tod strmo navzgor in se izgubi v širokem žlebu. Ta žleb se vleče desno navkreber in ni prav nič težaven. Z njegovega konca sva krenila zopet desno v strm skalnat kot z dobrimi oporami in preko lahkih

Stefani in Mitika s Skoliona

Foto Jana Bleimeis

skal dospela do velike grape, ki tvori mejo med najinim in sosednjim stebrom na zapadu. Naredila sva torej velik ovinek. Morda ni bil neobhodno potreben; vendar se nama kot »rekonvalescentoma« ni kazalo spuščati v izgajene, navpične oboke raza, ki sva jih v ovinku obšla.

Ker je stena na levi prijazno vabila, sva jo brez pomisleka načela. Po polici sva prečila v kamin, zgrajen iz nagromadenih skal, prislonjenih na steno. Z vrha kamina, ki sega daleč v levo proti stebrovemu razu, sva splezala po strmi steni z velikimi oprimki naravnost navzgor in na levo po krušljivem, ozkem okrajku dospela v majhno škrbinico v razu.

Bila sva že zelo visoko. Steber je padal pod nama v silni strmini v melišče. Gladke pečine na zapadu so se svetile v žarkem solncu, grape pa so bile črno zarezane v skalovje. Levo pod nama so se kopičili strašni previsi sosednjih stebrov, kakor da bi bile njih skale iztrgane iz ogromnega kamenitega telesa.

Iz škrbine sva splezala okrog gladke pečine jako izpostavljeno desno ven nad prepad in čez krušljive skale nazaj na raz. Naravnost po ostri rezi sva se dvignila do velikih preves, pod katerimi sva prečila levo v gruščast žleb in po njem dospela v zadnjo veliko škrbino v razu za izrazitim stolpom, ki se dviga nad prevesami. Glavni del stene je bil za nama. Raz se tod izgubi v strmo skrotje, po katerem sva počasi zlezla na melišče in se s težavo privlekla do snežišča pod vršno steno. Bila sva trudna, žejna in izsušena. S sneženega nosu sem nalovil v klobuk snežnice, ki sva jo hlastno popila. Voda naju je poživila. Naglo sva se spravila še nad zadnjo steno vrha, ki pa nama je dala več opravka, kakor sva pričakovala.

Zaplezala sva se v ozko, popolnoma gladko poklino, izlizano od vode; iz nje sva prav s težavo dospela pod nizko preveso, zlasti ker sva plezala ta del kar v okovankah. Po razritem skalovju sva dospela pozno popoldne na vrh. Vršna stena pa je preplezljiva prav gotovo na mnogih krajih.

Plezala sva 6 ur. Stena je težavna in mestoma zelo izpostavljena.

Na vrhu naju je čakal Jana, ki je bil medtem na Palimanastriju. Peščena piramida nima za plezalca nikakega čara. Lepo pa mora biti tod pozimi, ko izpremeni sneg pusti pesek in grušč v valovita smučišča.

Z zavestjo zmage smo odšli čez Skalo v svoj tabor.

* * *

Zdravje se mi je le počasi vračalo. S tovarišem sva odšla drugo jutro gledat, kakšni so prehodi v steni Male Mitike, vrha južno od Velike Mitike. Koj od grušča se vzpno pečine zelo strmo kvišku in pot ti zapre kake štiri metre visok previsen pas, ki sva ga zaman skušala premagati. Bila sva kratkomalo preslabotna, da bi se potegovala na rokah čez prevese. Končno sem iztaknil na levem, severnem kraju tega pasu udobnejši prehod. Bilo pa je prepozno, da bi nadaljevala v jako težki steni svoja raziskavanja. Povrhu sem se — neroda! — kresnil po prstu, ko sem zabijal klin. Poslovala sva se torej od Male Mitike, ji želela na svidenje in se vrnila k Jani.

Ta dan je bil zadnji našega bivanja na Olimpu. Drugo jutro sva z Jano v silnem vetru podirala šotore, Leo pa je odšel v Malo Mitiko po klin in zaponko, ki sva ju bila prejšnji dan pustila v steni. Zgodaj dopoldne smo se odmajali proti Spilji. Nismo mogli kljubovati premočnemu vetru. Opotekaje se smo prešli Skurto in s težavo korakali po ploščatih skalah nad Petrostrungo. Niti v Spilji ni veter pojenjal.

Naglo smo zaužili majhen obed, zadnjikrat v gosteh pri Itakissiosu. Najeli smo zopet agojatesa, Itakissiosovega služabnika, da nam je na konjiču odnesel naše brašno v Litohoron. Vpisali smo se v zasebno slikarjevo knjigo obiskovalcev Olimpa in se toplo poslovili od gostoljubnega moža. Še enkrat objamemo s pogledom goli Livadaki, prostrano Dolino sv. Dionizija, mogočne bore in olivno luč, ki jih obliva, in že korakamo navzdol proti Staurosusu.

Pogrezamo se v peklo. Navzgor grede nam je bil tolažnik prijeten hlad, navzdol stopaje nam grozi z vsakim korakom vročina. Pot ob višnjah, ki se nam je zdela pred dnevi hladilna, je danes vroča, prašna in dušeča. Voda v Staurosusu je topla, zaman lezemo goli pod curek, ne ohladimo se. Kajpada — zjutraj smo bili še oblečeni v volnene jopiče in pretresal nas je mrzel veter, saj smo preспали noč sredi gorske prirode, tik skal in snežišč na drnasti poljani. Še isti večer pa smo že dihali vroč dolinski zrak. Malo pred Litohoronom smo študirali prirodopis na dveh velikih želvah, ki sta modro lezli po rdečem pesku, in na mladem osličku, ki se nam je pridružil. »Svoji k svojim!« je rekel Jana.

V umazanih hišah Litohorona nismo hoteli prenočevati. Še eno noč — in vlak nas odpelje proti Atenam.¹ Storili smo torej, kar je bilo najpodjetnejše: Vso svojo šaro in sebe smo naložili v avto in se z največjo naglico odpeljali proti postaji. Znosili smo prtljago na morski breg in se utaborili za noč...

Spilja

Foto Jana Bleimeis

Za naglico in delavnostjo vročega dneva sta nastopila mir in tišina hladnega večera. Tiho smo pripravljali kovčke in nahrbtnike. Nato smo se skopali v morju. Vzšel je mesec. Čez dan ali dva se je obetal ščip. Odsev njegovega sijaja je segal daleč od brega v vodo, se širil, ožil in se izgubljal v modri mračini, kjer so sijale južne zvezde. Pred nogami je pljusvalo morje; raztezalo se je v nedoglednost. Topel zrak je blažil hlad slane vode. V daljavi je vstala temna silhueta ribiške ladje. Enakomerna pesem mirnega morja nam je zatisnila oči.

Resnica je bila kakor sanje. Presilna, premogočna je bila razlika med doživetji jutra in večera. Olimp je gora, ki jih združuje.

¹ Tokrat je vodila naša pot še daleč: iz Aten v Pirej in odtod z ladjo Jadranske plovidbe, ki nam je prijazno naklonila 50% popust, do Sušaka ob naši prelepi Jadranski obali.

Krajsničke Planine iz Bjeliča

Foto dr. Br. Gušić

Dr. Branimir Gušić, Zagreb:

U Bjeliču

(Konec.)

Oprostili smo se od naših dosadašnjih pratilaca, koji su se istim smjerom trebali vratiti na Čaf Bor. No lagani, sada bez tereta moći će da prevale put mnogo brže, nego što su s nama uzlazili. Za čas ih nestaje iza susjednoga grebena, i doskora ih vidimo, kako se oslanjajući na pušku spretno spuštaju niz strme snježanike.

Mi smo međutim s novim drugovima nastavili put. Sašli smo niza strmu travnatu stranu do uzanoga prolaza između našega vrha i najviše glavice Maja Rosit. Pred nama se otvorio pogled na dvije strane. Na istok zagledali smo prostranu glacialnu dolinu, što južno od glavnoga grebena Bjeličeva lagano silazi do pod Čafa Presfopit i odatle se otvara u klisuru Valbone. Samo nizak je greben ograduje od duboke sutjeske. Na zapad otvorio se pod nama dubok cirk, oivičen (obrobljen) sa sviju strana strmim karovima, urezanim u visoke okomite stijene. Velike mase snijega ispunjaju čitavu uvalu. Uzanim ždrijelom otvara se ona prema istoku, pa se u nekoliko stepenica spušta do Zastanja. Dno ove doline, bez sumnje glacialne, zasuto je nanosima rastresitoga materijala, urušenog s najviših karova. U pozadini ukazala nam se nova skupina planina. Dug niz vrhunaca, stijena i grebena, iščičkanih tornjićima i komovima (špik). To su vrhovi s onu stranu Čafa Pejls, na zapad doline Ropojaña.

U kratkom i veoma strmom usponu eksponiranim travnim pasovima dohvatamo konačno najviši vrh Maja Rosit. Opet nove planine pred nama, drugačiji oblici, nove slike. Naša pažnja, zamorena pomalo naporom i sivom ozbiljnošću Maja Rosit na novo je oživjela. Bogati su dojmovi nicali na pogled vedre i zanimljive krajine. Maja Jezerce, brdo neobično lijepih i otmjenih kontura, moglo

Pogačice

Foto Janko Skerlep

je doista da nas obilato odšteti za težak dojam, što smo ga ponijeli iz surove okoline Maja Rosit. Već pred nekoliko dana svratio je na se našu pažnju ovaj visoki nadvisni kuk. Nagadali (ugibali) smo tada koji bi to vrh mogao biti. Sad smo se već znatno približili skupini Maja Jezerce. Ali između nas i njenog vitkog šiljatog vrhunca još je nepregledno mnoštvo vrhova, stijanja i grebenja. Kroz ovaj labirint kamena i snijega treba da se probijemo da izađemo iz Bjeliča.

Vojnici nam tumače krajinu. No ni oni ne znaju imena pojedinim vrhovima. Pokazuju nam otprilike kojim ćemo smjerom silaziti prema njihovoj karauli. Još je dalek put pred nama da dođemo do stražarnice u Zastanju. Dolina Zastanj otvara se ispod Maja Jezerce na sjever. To je jedna od pokrajnih dolina, što sa strane ulazi u veliko korito starog ledenjaka Ropojani. Ova dolina Ropojana dijeli skupine Bregu Straš i Vezirovu Bradu od Bjeliča i brda uz Maja Jezerce. Otvara se prema Vusanju, a u gornjem se dijelu produžuje u suhu kotlinu, karsnoga (kraškoga) dna Ličeni Gštars, i dalje preko Čafa Pejs u Fuša Rudnices. To je već radno područje F. Nopese, koji je odlično protumačio glacialnu plastiku centralnih Prokletija u ovoj oblasti oko Maja Jezerce. Iz njegovih radova znamo, da je podno Maja Jezerce nekoliko ledenjačkih jezera. Ali Maja Jezerce i njen veliki sjeverni amfiteatar sa jezerima leži van naše granice na albanskom tlu. Hoćemo li s kojeg od bližih brda ugledati ova jezera? Možda ćemo kako saći do najbližjega od jezera da dođemo do pitke vode. Predodžba o vodi, o živoj izvor vodi, steže suho grlo i žed još jače muči nepce (nebo), spaljeno gutanjem snijega. Ne, uza sav obilan snijeg, u Bjeliču nema nigdje, ma baš nigdje ni kapi vode. Zgrčemo snijeg rukama u naše aluminijske boce. Stavljamo na sunce, stresamo boce, ne bi li iz zrnatog snijega izaželi kap vode. Svima su već usne izranjene od hladne kovine, što je lakomo prislanjamo na usnice, kako bi isisali gutljaj napitka. Maštanje (sanjarjenje) o vodi dočarava nam Maja Jezerce i njena jezera kao neki divan kraj nevidene krasote i raskoši.

Silazimo s Maja Rosit u divlje, rastrgane karove. Prelazimo snijeg i točila, glatkih stijena vremeo (dvigamo) se iz jednoga kara u drugi. Laganije bilo bi nam saći niz ova sniježna polja u otvoreni cirk i njime nastaviti do niže šumske regije. Obišavši zapadne obronke Maja Rosit došli bi do Zastanja. Ali tim bi se načinom udaljili od Maja Jezerce. Moramo svakako ostati u glavnom Bjeličevu bilu (greben). Mučimo se neprohodnim krajem, probijamo se na Čafa Valbons. Na desno ostaju nam glatke stajene. To je zapadni bedem Bjeliča nad Zastanjskom dolinom. Po karakterističnim kosim (poševen) prosjelinama (razpoka) u plosnoj bijeloj stijeni i po grebenu, što kao krunište kosim zubima nadvisuje svoju stijenu, prepoznajemo jedan Nopessin snimak — Maja Etze. Nastavljamo od Čafa Valbons zapadnim smjerom. Ostavljamo Bjelič iza nas. Ulazimo u oblast druge geološke građe. Javlja se vegetacija. Na juri porasli su borovi, divni primjerci bjelobora. Krasna borova stabla oživljuju mrtve stijene. Vegetacija postaje sve bujnija. Naše oči premorene od pustog snijega i krša Bjeličeva, ne mogu da se dosta naužiju svježeg zelenila. Ali što dublje ulazimo u šumu, sve teže kroz nju krčimo put. Uz teškoće karsnoga (kraški) tla isprečavaju se na svakom koraku neprohodne zapreke divlje šume. Golema, povaljena debla zagrađuju po negdje jedini prelaz i sile nas da ih obilazimo verući se početvorke vertikalnim pločama. Drugdje opet zeleni busen (ruša) varavo prekriva podmuklu (potuhnjen, varljiv) rupu, ili se bujne povijuše (ovijavka) isprepliću u mrežu, bacaju zamku (zanka), spliću čovjeku korak jakim vriježama (bučevina). Uza to još i sunce pripiče i žed nas nesnosno mori. No ipak nam uspijeva da se hvatamo laganijeg terena. Iz tvrdih škrapa dohvatamo mekanije tlo. Prepoznajemo morenski materijal, mora dakle da smo već u području ledenjačkog korita.

Nad zatalasanim (valovit) humljem (gričevje) oko nas drhti uzduh pun čudnog mirisa. Na morenskom se humlju nadaleko razvila formacija jedne maslinice (oljka). U divljoj slobodi ovih planina snažno je probujala plemenita Daphne Blagayana. Njezino je grmlje tako visoko, da do koljena gazimo kroza nj, i gusto je posuto mirisnim cvjetićima. U punom je cvatu. Htio sam da fotografiram divno cvijeće, ili da se sagnem da objeručke zahvatim cvjetni grm, da na čas uronim (se potopiti) u njegov raskošan miris. Ali mi drugovi nijesu dali da se zaustavljam. Kasno je već, popodnevni sati neopazice su odmakli u napornom putu, a još prije noći treba stići na karaulu.

Dosad posve zatvoren kraj nadvisnim stijenama, naglo se otvara i mi ulazimo u ledenjački amfiteatar podno Maja Jezerce. Koso popodneвно sunce obasjava visoke vrhove. Bajne planine, zemlja sanja, otkriva nam svoju skrovitu ljepotu. Kako je lijepa Maja Jezerce, kako su lijepa tih zelena jezera na njenom podnožju! Prvo smo ugledali pred sobom okruglo smaragdno jezero; na takim je talasima caklio (se svetlikati) odsjev kasnoga sunca. Onda još jedno, mnogo više i udaljenije, te zatim duboko u stijenama treće, malo, razdvojeno po srijedi prijesapom. Jezera leže na širokim ledenjačkim stepenicama različite visine, što čine dno ogromnoga cirka. Voda je u njima zaustavljena morenama. Morenski nanosi stvaraju u otvorenu koritu pravilno zatalasano humlje. Pod stijenama ne možemo razabrati postranih morena. Zasute su golemom množinom kršlja, što u čunjevitim (stožčast) točilima sulja (se smuču) niza stijene. U visokim karovima, urezanim u stijene, bijeli se snijeg. Slikoviti vrhunci i skupine dolomitnih tornjeva stvaraju pozadinu zelenim jezerima. To su Maja Sores, najljepši vrhovi centralnih Prokletija. No zapravo najvišu ledenjačku terasu sa sjevernom podnicom Maja Jezerce mi ni ne vidimo. Nama je otvoren samo niži, širi dio ledenjačkog korita, vezan uz gornji cirk visokim prijeslom (prelaz) Čafa Jezerce. Daleko, upravo u smjeru glavne osi čitavoga korita dominira nadvisni kuk najvišeg vrha Maja Jezerce. Tik do nas, nešto niže morene na kojoj stojimo, leži četvrto jezero, najniže od svih.

Nijesmo se mogli suzdržati, a da skokom ne potrcimo do vode. Neki se starac pojavio pred nama. Kretnjama mu rastumačimo da želimo vode. On je počeo da nadugo priča. Trebalo je dosta vremena dok smo se sporazumjeli. Starac nam je tumačio, kako voda ovog jezera ne valja za piće, nego da kod njegovih koliba ima živo vrelo divne vode. Zvao nas je u svoj stan, poslužiti će nas mlijekom, slatkim i kiselim. Gostoprinnom kretnjom pokazivao je kuda vodi put do koliba. Doista sad smo tek zapazili da kod najgornjeg jezera stoji nekoliko koliba. Kao i u našim planinama, niske kolibe od suhomedine (goli kamen) jedva su se mogle razabirati u krševitu tlu. No daleko su, posve u dnu ledenjačke doline, sigurno još pola sata od nas. Neodlučno smo stajali. Tada nam je starac jednom po jednom uzeo bocu iz ruke (svak je od nas spreman bio držao bocu, da zagrabi njome vode u jezeru). Opet je nešto kazivao i ponijevši naše čuture, krenuo stazom prema kolibama. Donijet će nam vode, »divne vode« iz svoje česme. Mi ćemo međutim polagano natrag krenuti prema granici. Hladan protest digao se u meni. Zar doista neprijateljstvo mora da leži između mene i ovog čovjeka, ovog jednostavnog seljaka, koji mi prijaznim pokretom otvara vrata svoje kolibe, svoj dom? Zar da ne smijem ući pod njegov seljački krov čistim srcem i slobodno, isto onako kako ulazim u seljačke domove mojih dinarskih gorštaka u selu i u planini?

Za nama se čuju brzi koraci. »Gjate jeta.« — »Živ bio! — Besa?« »Po, besa, paša zot«, i pridružuje nam se mlad momak. Čobanin u malisorskoj nošnji kao i starac, na čelu mu antičkim načinom povezana marama zagasito (temno) modre boje naglašava isto tako modru boju prekrasnih očiju. U ruci mu dugačak štap s kovnom kukom na kraju, onakav kako ga nose vlaški pastiri. Ispituje nas tko smo, odakle smo. Osobito ga zanima moj aparat. Kako da nam rastumačim ovu čudnu stvar. Sjetim se da je u našim južnim predjelima specifičan naziv za fotografiranje »lentrati«. Taj je izraz i moj Malisor odlično razumio. Tako u razgovoru stižemo i do graničnog stupa. Bijela prikraćena četverostrana piramida: na južnoj strani A, na sjevernoj J. Na našoj strani postavljam aparat i upravljam na Maja Jezerce. Međutim se vratio starac. Uza svu sumnju naših graničara, da mi nikad više ne ćemo ugledati ni starog ni naših čutura, napili smo se sada od srca divne vode. Oba su čobana pristala da ih »lentrām«. Stajali smo uza stup. Oni na strani slova A, moj aparat i ja uza J. — Stalo se mračiti. Samo još na najvišoj stijeni vrha Maja Jezerce trepti rumen sjaj. Mora da se oprostimo. Starac nikako ne će da primi nešto sitneži (drobiž) kao nagradu za svoj trud. Momak se vedro smije: ta u njih nije običaj, da se prodaje voda iz česme. Hljeba ili duhana primili bi kao uzdarje, to bi im u planini dobro došlo, ali ni hljeba ni duhana u nas baš nimalo. Utvrdili smo da ćemo se sastati sutra zorom tu kod stupa. »Sabahi dodite,« dovikivao nam je momak još nakon oproštaja.

»Sabah«-zoram uspinjali smo se sutradan moja žena, jedan graničar i ja ponovno sitnom stazom, kojom smo sinoć u mrak sašli na karaulu. Sad smo tekars mogli da bez žurbe razgledamo Zastanjsku dolinu. Strma dolina nekadašnjeg ledenjaka, pokrajnog pritoka velikog ledenjaka Ropojana, kasnijom je erozijom veoma nagrižena. U njenom donjem dijelu izbija jak vrutak (vrelec), podzemni otok visokih jezera. Izvrsnu vodu odvode drvenim žljebom do Zastanja; vješt poso ljudi, vičnih da vodom barataju (se brigati) i da je cijene. Prošli smo regijom lisnate gore, digli smo se u borove. To su oni krasni borovi, kojih tamno granje tvori bizaran okvir bijelim hridima (skala). Iza nas otvara se kroz borove egzotična slika skupine Vezirova Brada. Doista kao da se u kam(en) pretvorila nerezana, nečešljana brada prastarog Tureta, tako se gusto jedan uz drugoga nanizali dolomitni šiljci ovog brda. Do njih prislanjaju se masivni tubasti čunjevi (stožec) brda Bregu Straš. Koliko će posla zadati ovi drski oblici onima koji dolaze! Zaječit će čelični malj (kladivo) o hrid, u živac kamen zadržat će se oštar klin, planinarsko uže (vrv) ovit će se oko netaknutih stijena. Pronijet će se od stijene do stijene glasan klik osvajača, pobjednika planina, tu u ovom kraju, gdje sada samo kuckanje (trkanje) djetlovo buni tišinu.

Na urečenu mjestu kod graničnoga stupa nema nikoga. Silazimo niže do prvih morena da pogledom pretražimo čitav amfiteatar. Hitam da sađem do jezera, hoću da se glasnim povikom javim našim sinoćnjim znancima. Ali me moj pratilac naglo zaustavlja. Daje mi dogled. Kod koliba nema čobana. Visoko, visoko nad Čafa Jezercem, već pod najvišim vrhovima vidi se u dogledalu kako u snijegu ovce planduju (pohajkujejo). Mora da su čobani izjavili stada (črede) još prije zore, kad su već dospjeli na najviše lastve pod vrhovima. Upravo su na suprotnoj strani ogromnog amfiteatra. Nikakav povik ne bi mogao da dopre do njih. Na katunu (pastirske kočee) kao da je sve izumrlo. No gle, nešto se miče. Bljesnulo je na čas, kao da se sunce odbilo o sjajnu kovinu. Da, albanski žandarmi u surim (siv) uniformama iznikli su kod koliba i sad jednolikim korakom silaze prema srednjemu jezeru. Doskora ih se i prostim okom može pratiti. Od časa do časa zabljesnuli bi na suncu bodovi njihovih pušaka. Polako se pomiču prema granici. Gubimo ih s vida, kad ulaze među humlje — to su oni morenski obronci, gdje evate dafne — približavaju se mjestu gdje mi stojimo. Vraćamo se na granicu. Kraj takova dočeka nema ni govora o tome da bismo silazili na jezera. Ne mogu da doprem ni do onih humaka, otkuda se otvara pogled na jezera. Ljut, snimam čitav predio, sve što mogu aparatom da dohvatim s poviške mutonirane ploče točno na graničnoj liniji. No jezera, lijepa su mi jezera sakrivena. Vide se tek morene iza kojih leže sama jezera. Divna Maja Jezerce ostaje za me zabranjenom zemljom. Njena plemenita ljepota, njena brda i njena jezera ostat će zauvijek mojom čežnjom (hrepenenje).

Kad smo nakon nekoliko dana, obištavši još Ličeni Gštars, silazili Vusanjskom dolinom prema Gusinju, teške su crne magle polegle na planine. Jedva smo kroz oblake mogli raspoznavati obrise poznatih brda. — Za dan, dva, guste su oblačine zavile svu krajinu.

Počela je hladna mrzovoljna kiša.

Jurimo autom na more. Ostaje iza nas Lim, Tara, Morača. Ostaje iza nas magla, kiša i snijeg i mi ulazimo u toplu vedrinu primorja. Preko pastelne površine Skadarskog Jezera leti nam pogled natrag, do planina, do — sad već naših planina. U raskoši sjajnih oblaka tonu Prokletije. Rastajemo se od njih. Daleko od nas ostaje visoka Đerovica, daleko Bjelič sa sumornom (temnim) Maja Rosit. U srcu nosim radost pobjedničku, ta divlja je Bjelič postao mojim — u srcu nosim i duboku čežnju za Bješka Krajsničes, za Maja Jezerce. Hoću li ikad, prestupivši crtu, ući u njihovo carstvo?

Špranja — klin

V strokovnem plezalskem slovstvu se navadno ne razpravlja posebno o špranjah, čeprav so te za plezalca velike važnosti in čestokrat odločajo o prehodnosti kakega mesta v steni. Doslej se je premalo pažnje posvečalo takim zarezam v skali, kakor bi bile nekaj postranskega. In vendar sloni vsa plezalna tehnika z vrvjo na pravilni izberi in smotreni uporabi špranj; one nam nadomeščajo stope in prijeme, to so naše nove oporne točke. Vsak plezalec se prej ali slej seznanj z njimi, razkriva njih dobre pa tudi slabe strani — imajo namreč tudi svoje zahrbtnosti —, spozna njih ustroj in obliko ter sklepa potem po pridobljenih izkušnjah na njih plezalno uporabnost v zvezi s klini in z vrvjo.

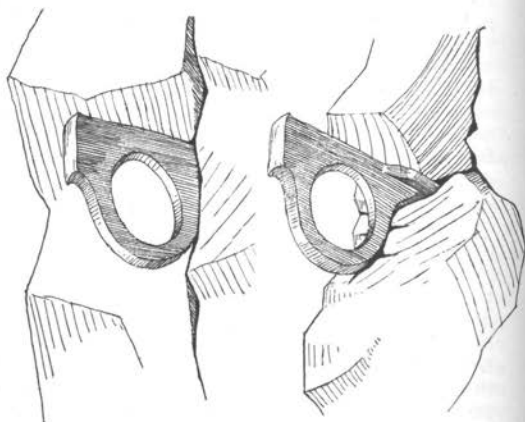

Sl. 1

Sl. 1: Pokončna (podolžna), vodoravna (prečna) in poševna špranja

Sl. 2: Klin v pokončni špranji

Sl. 3: Klin v prečni špranji

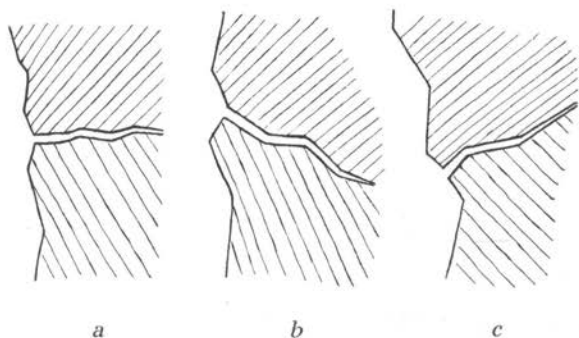
Sl. 2

Sl. 3

Predstave planincev o razčlembah skal so kaj različne in si večkrat naravnost nasprotujejo. Nekateri mislijo, da mora iti klin v celo skalo, seveda z razlogom: »Saj je iz železa!« Drugi so prepričani, da se špranje v skali, v steni vrstijo kar ena za drugo in da je plezalcu treba kline v te zaporedno nastavljene razpoke samo zabijati, pa gre plezanje naprej! Toda resnica je od teh dveh skrajnosti daleč vstran. Res je včasih na kakšnem mestu dovolj špranj — toda kakšnih! Ni vseeno, da vidiš neko zarezo v skali; prevažna je njena globina in debelina; dalje, v kakšni smeri leži njena zunanja zareza; in zelo pomembno je, da spoznaš, v kakšnem naklonu leži smer v notranjosti sklada. Uvaževati pa je tudi okolico in značaj skalovja, v katerem se nahajaš. Klinu, zabitemu v razpoko v rdečem, krušljivem skalovju, boš manj zaupal ko onemu, ki je zabit v špranjo žive skale. Saj je tudi tehnika uporabe špranj v obeh slučajih različna.

Kakšne špranje torej najde plezalec pri svojem delu v skalah? Predvsem bo opazil, da je skalovje v splošnem razpokano v vseh smereh; našel bo navpične in vodoravne ter bolj ali manj strme poševne zarezne raznih oblik. (Sl. 1.) Dalje bo videl, da leži zarezna lahko v previsni, navpični, položni ali celo vodoravni ploskvi. Tu bo koj presodil, da raste sigurnost klina v špranji z zmanjšanjem strmine ploskve, da je torej špranja na položni ploskvi boljše in varnejša nego na čim bolj navpični ali celo previsni ploskvi.

Z ozirom na ploskev pa ločimo podolžne, poševne in prečne špranje ter imamo zanje tudi posebno oblikovane kline. To so torej tri osnovne vrste zarez, ki kažejo zunanji potek špranj v skalnatem svetu gorâ. Najboljši izmed teh vrst je tip z vodoravno (prečno)

Sl. 4. Notranji potek prečnih špranj

Sl. 5

zarezno, najslabši z navpično (podolžno). Poudariti pa moram, da je ta delitev špranj bolj teoretična; pri praktičnem plezanju se po legi navpične zarezne čestokrat uporabljajo kot prečne in obratno, kakršen pač je ali bo vrvni položaj.

Špranja z navpično (podolžno) zunanjo zarezno. (Sl. 2.) Plezalec se tej vrsti špranj, če se le da, izogne. Sicer niso tako nesigurne, kakor se zdijo, toda njih narava je taka, da ne zbuja v nas prevelikega občutka sigurnosti. Za zabijanje varovalnih klinov se bolj poredko uporabljajo, medtem ko so za kline, ki se rabijo za plezalne svrhe, zelo dobro uporabne. Posebno pridejo do veljave pri vseh stranskih potegih vrvi, ko leži smer vrvi pravokotno na smer zarezne. Pri plezanju v navpični smeri ali v previsnih stopnjah (enostavni in škripčev vrvi poteg) pa je dobro, da ni smer vrvi identična s smerjo klina v špranji, da tvorita torej obe smeri med seboj neki kot. V tem slučaju namreč ne deluje vsa teža telesa v smeri na podolžno os klina in špranje, temveč samo gotov del.

Čim krajša je zunanja zarezna v navpični smeri, tem bolj pridobiva taka špranja na sigurnosti. Seveda ji pa s tem grozi druga nevarnost: njena globina se zmanjšuje, špranja postaja plitvejša.

Sploh je kratkost zunanjih zarez znak za plitvost špranj. Za te špranje se kajpak potem uporabljajo samo posebni kratki in tanki klini, ki so izključno plezalsko-tehnično orodje.

V isto skupino ko navpične spadajo tudi one položne, oziroma poševne špranje, ki so zelo strme, samo da je pri njih odstotek sigurnosti malo večji.

Velja pa vse to le na splošno. Saj tam v steni se moraš hitro odločiti in ravnaš in delaš šestokrat le instinktivno. Včasih res ne moreš povedati, zakaj si zabil klin prav na tole mesto, zakaj se ti tu bolj »dopade« ko tam. Pomaga ti tekem let pridobljeno izkustvo, tisti pogled, ki nekako podzavestno presodi položaj in izbere pravilno lego za klin.

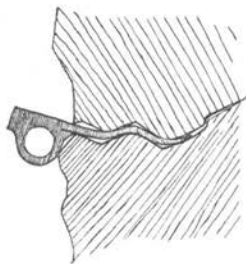

a) podolžni

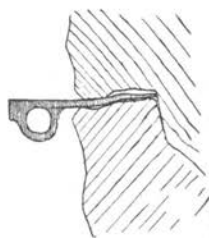

b) prečni

Sl. 6. Klini (Fiechtl)

a) dober

b) slab

Sl. 7.

Karakteristični legi prečnih klinov v špranjah

Špranje z vodoravno (prečno) zunanjo zarezo. (Sl. 3.) V to vrsto špranj spadajo tudi one položne, kojih naklon proti vodoravnici ni prevelik. Vse te vrste špranj so najboljše za varovalne kline, kajti smer zunanje zareze ne leži več v smeri eventualnega padca. Čeprav je njih zunanji videz zelo sigurne narave, je pa njih notranjost bolj izdajalska, prikrita ko pokončnih. Nekoliko vzroka je v tem, da pokončnim ne zaupamo toliko ko prečnim, pa nam zato potem pri njih spodleteti večkrat ko pri onih.

Notranji potek teh špranj se ravna večinoma po legi in naklonu skalnatih skladov. Našli bomo špranje z vodoravnim potekom v notranjost, nato druge z naklonom v skalo in končno z naklonom poševno navzgor. (Sl. 4.) Po naravi najboljše so one, kojih notranjost poteka tako, da je treba kline zabijati v poševni legi od zgoraj navzdol. (Sl. 4 b.) Skoro prav tako sigurne so špranje s horizontalno potekajočim dnom. (Sl. 4 a.) Zelo nesigurne in silno izdajalske so pa tretje vrste teh vodoravnih špranj; to so one, kojih notranje stene potekajo od spodaj navzgor v poševni legi (sl. 4 c); te vrste špranj se dobe po navadi — saj je že njih narava taka — na najbolj kritičnih mestih v steni: pod previsi. Pri teh je treba vestno paziti, da ne leži smer tega vrvi v istem pravcu, v katerem poteka dno špranje, oziroma klin. Sploh pa je važno za vsak klin, v

kakršnokoli špranjo zabit, da ni v smeri svoje podolžne osi (oz. ravnine) obremenjen s polno plezalčevo težo. Vsak klin je torej treba prijeti, obtežiti potom vrvi in karabinarja od strani. (Sl. 5.) To pa radi tega, ker je sprijemnost klina in skalnatih sten špranje zelo različna. Kakšna je sprijemnost, se po navadi čuti že pri zabijanju klina v razpoko. Seveda je treba imeti za to posebno razvit čut, ki ga pa sčasoma pridobi, kdorkoli kot plezalec rožlja s klini po stenah.

Glede oblike klinov in posebno še glede snovi, iz katere so skovani, je v naših krogih še velika nejasnost. Čuje in bere se o jeklenih klinih! Pa ne vem, ali jih res take uporabljajo, ali samo govore in pišejo o njih, ker pač ne poznajo materijala. — Po naših stenah tudi še vedno strašijo klini s kljuko, z obročkom in ne vem še kakšnih čudnih oblik. Nepotreben balast! Saj imamo univerzalne kline

»Fiechtl«, ki družijo v sebi lastnost vseh klinov raznih inačic. Ti klini so lahki in v rabi silno enostavni. Njih oblika se spreminja i v debelini i v dolžini. Omenim le glavne vrste teh klinov: *podolžni* (sl. 6 a) so za pokončne špranje, *prečni* (sl. 6 b) za vodoravne in poševne razpoke. Zna na je tudi tretja oblika klina za poševne špranje (levi, desni klin); vendar ga podolžni in prečni prav lahko nadomestita, razlike ni v porabi nobene. Vse te vrste imajo potem še svoje specialne oblike: kratki so za plitve, tenki za ozke špranje itd.

Prečni klin Foto V. Modec
uporabljen za enojni orvni poteg

Iz kakšne snovi naj bodo torej klini? Načelo je, da se klin ravnava po razpoki (sl. 7 a). Iz tega sledi, da mora biti klin predvsem iz gnetljivega, žilavega materijala, takega torej, ki se da stisniti, upogniti, zviti v mrzlem stanju, in to brez vidnih kvarnih posledic. Vsem tem zahtevam pač ustreza edino plavno železo. Zmotno je, da nekateri mislijo: klin mora biti trden in se ne sme upogniti pri sunku ali obtežitvi, da mora torej biti iz tršega materijala, iz takozvanega jekla za vzmeti. Toda jeklo je že po svoji naravi krhko in se rado zlomi, posebno če se tolče po njem. Zvit in upognjen klin še ni nobena nesreča, še ni nikak znak, da je materijal slab. Res-

nica je prav obratna: čim bolj se da zvijati in upogibati klin, tem boljši je — seveda le do gotove meje.

V glavnem poznamo dve funkciji klina: varovalno in pomožno plezalsko. V prejšnjih časih je imel klin le varovalno funkcijo; sedaj pa je prevzel tudi vlogo plezalnega pripomočka. V tej točki se tudi ločijo stari klasični alpinisti-plezalci od današnjih modernih. Seveda pa se dostikrat obe funkciji združita in klin dobi

Foto ing. F. Avčin

Podolžni klini pri škripčevem potegu v navpični smeri

tako značaj varovalnega in plezalnega pripomočka. Izključno plezalno-tehnični značaj imajo specialni klini za plitve in ozke špranje. Za katero teh dveh možnosti se uporablja klin, je treba točno vedeti; kajti od teh dveh činjenic zavisi pravilna in smotrena izbira špranj in seveda tudi klinov.

Pravilno zabijanje klina, kdaj klin dobro sedi, kdaj ne, po čem se to spozna — to je treba vedeti, da se mu potem lahko zaupaš v varstvo. To pa je težko razložiti, ker so skoro vsi znaki bolj čutne, slutne narave in se ne dajo prav prenesti na papir. Naučiš se vsega le z vajo, le z delom v stenah, v previsih in strmih, gladkih pečeh. Posebno pazite na to-le: klin, ki ima izključno varovalno funkcijo, mora sedeti v špranji do ušesa (sl. 7a), ne sme biti usmerjen v smeri eventualnega tega vrvi pri padcu, pri zabijanju mora peti, zveneti v vedno višjih tonih. Glas mora biti čist, ne sme biti brneč ali celo zamolkel. Če

začne brneti, je znak, da klin ne sedi dobro, da je zadel ob zapreko (sl. 7b). Ako pa je zvok zamolkel, je znak, da se špranja v notranjosti širi in da ne objema več tesno klina. Tako zabiti klin se potem ne porabi za varovanje, a je dober za pripomoček pri plezanju.

Plezalna tehnika splošno in posebe s klini ter z njo v zvezi pravilna in smotrena uporaba špranj je zelo pestra; saj je odvisna od položaja, v katerem se vsakikrat nahaja in se tudi bo nahajal plezalec sam. Tu so podane le glavne smernice; v imenoslovju je vsak kamin pač kamin, poč je poč, previsi so previsi; a ko tja zaplezaš, boš morda vselej našel drugačno lice in vsako pot bo treba nanovo študirati. Šablone tu ni in je tudi ne more biti.

Plezalci: E. Comici, J. Lipovec, Anna Escher, Ida Mally:

Severnovzhodni raz Jalovca (2643 m)

26. septembra 1934.

Prvenstvena!

Iz kočice v Tamarju po zaznamovani poti na Jalovec do vzhodnega stena. Nato desno navzgor. Vstop 20—30 m desno od jezikastega pomola stene (najnižja točka). Najprej po razčlenjenih, položnih pečeh vkreber, nato nekoliko desno v strm, dobro razčlenjen kamin in po njem navzgor. Iz kamina gladka prečnica desno na majhno stojišče in po strmih, mestoma navpičnih čerih naprej na prodnato gredino v prvi tretjini stene, na katero prideš v njenem desnem kotu.

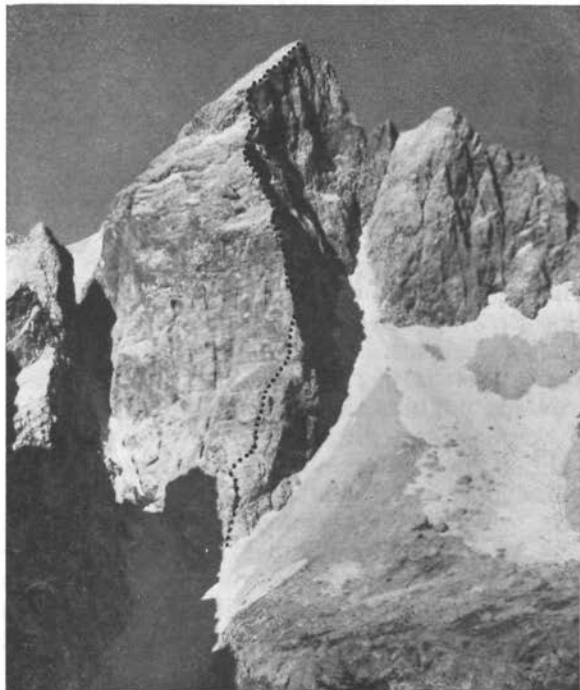

Foto Janko Ravnik

Severnovzhodna stena Jalovca

..... smer Lipovec

Najprej po severnovzhodnem razu, in sicer vstopiš nekaj metrov levo. Po strmem, razčlenjenem kaminu na dobro stojišče. Nato težavno dalje mimo prevesne, krušljive pečine, katero obideš levo in po poklini (klin za varovanje) dalje na grebenček (cca. dve dolžini vrvi od gredine). Tu se vzpne raz v cca. 15 m visoko, markantno preveso. Stena gladka in krušljiva, klini slabo prijemljejo. Nekaj metrov desno do črne, krušljive léve. Nato skrajno težavna, izpostavljena gladka prečnica poševno levo navzgor (klini) in čez na-

vpično mesto s trdnimi oprimki na udobno gredino. Po razu naprej na stojišče. Dalje po poklini, katero tvori s steno velik črn bolvan. Stena navpična z veliko preveso. Z bolvana naravnost navzgor do prevese. Skrajno težavno levo navzgor (klini) in naprej na navzven visečo gredino. Čez navpično mesto na prodnato gredino, ki tvori spodnji, vzhodni del značilne Jalovčeve »strehe«. Nato naprej ves čas po razu nad severno steno, mestoma težavno in izredno krušljivo, na vrh Jalovca.

Plezali smo 7 ur. Mestoma skrajno težavno (VI).

Dr. Fran Ogrin:

Okrog starega Kranja v planinski svet

Vsakdanje delo, skrbi in težave izčrpavajo človeka; potreben mu je odih in razvedrilo. Zato beže ljudje v mirna zatišja, v skrivne koticke ob zelenih tratih in tajinstvenih gozdih, se odmikajo v jasne gorske višine.

Malo solnca, veliko dežja — tako je nihalo leto 1934 v večnostnem krogotoku. — »Jutri gremo! Naj bo, kakorkoli!« Kdo bi čakal na boljše vreme, ko še — dobrega ni! ...

Dvomeč in vendar upajoč, jo mahnemo čez Kranjsko polje; oziramo se na speče mesto in na zastrto pokrajino. Hitro smo mimo gradička Prevalje in skozi prijazni gozdiček, h kateremu je prislonjena vasica Kokrica. Že smo izza Bobovka in stopamo čez travnike proti Tatincu.

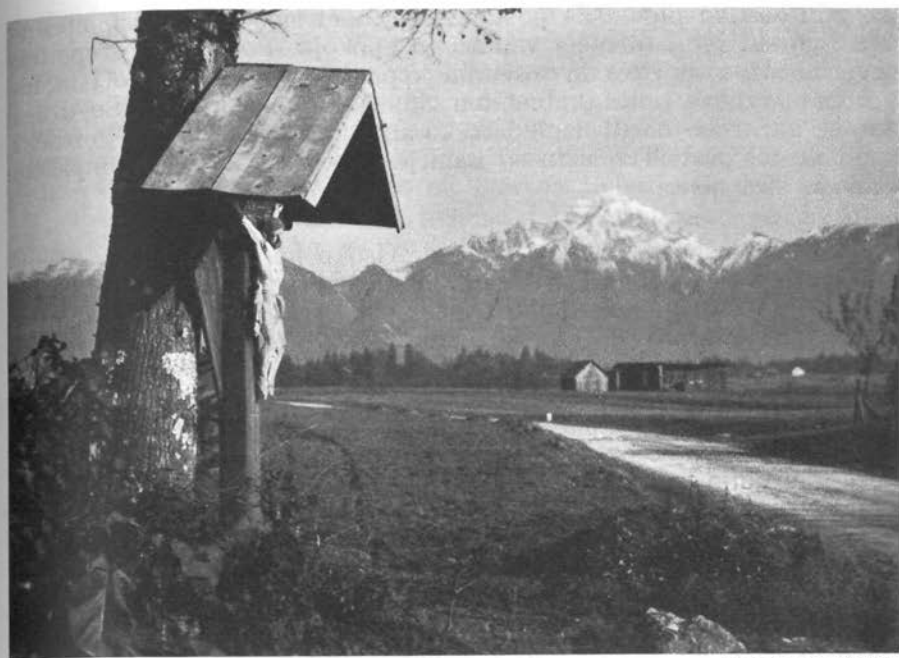
Izza Karavank pokuka skozi kopreno Storžič (2132), naš današnji cilj.

Skozi mične šumice ob zelenih travnikih dospemo do Trstenika. Toda že smo mimo in na Povljah, ki se solnčijo gori v bregu. Ko pokramljamo s sorodnico Pernetov (eden nedavno umrli profesor-katehet v p. — eno leto je blagi mož tudi mene učil — drugi lani umrli višji uradnik zunanjega ministrstva), odhitimo naprej.

Nad vasjo, katere hiše se svetlikajo daleč doli v ravan, si privoščimo po dveurni hoji počitek. Tu se nam odpira pogled na prvi niz hribov in gora, tja preko Šmarjetne gore (654), na Lubnik (1024), na Sv. Jošt (845), na planoto Jelovico; tam iz dalje pa nas pozdravlja očka Triglav s svojo orjaško družino. Na bližnji Križki gori (1482) iščemo z daljnogledom gamsov — zaman!

Steza zavije strmo v gozd. Solnce ne trosi ravno vse svoje moči, vendar nam drevesna streha dobro dene. Ob nekem razpotju ugi-bamo, katera markacija je prava. Zmagala je končno manjšina v skupno dobro, ker bi bili sicer prišli tja v Malo Poljano med Križko goro in Storžičem in bi bili imeli velik ovinek nazaj sem. Izvedel sem, da je leva markacija narejena samovoljno od zasebnika.

Ta primer, in spodaj omenjeni, mi silita v pero naslednjo pobudo: Markacije bi smela delati samo planinska društva. Ob začetku in na razpotju naj bo napravljen in ohranjen vedno tudi primeren

Iz okolice Kranja (Pogled na Storžič)

Foto Janko Ravnik

napis. Ako markacija ne služi več, naj se izbriše, da ne bo nihče v dvomu, kateri naj sledi. Kranjska planinska podružnica bo v svojem območju potrebno ukrenila.

Ob izstopu iz gozda se zazremo v gorske stene, za katerimi kipi vrh Storžiča. Prijetno nam udarja na uho žuborenje potočka in z užitkom se napijemo njegove mrzle vode. Po kratkem postanku v Javornikovi koči se začne vzpon po strmem, peščeno-travnatem pobočju. Že smo pod vrhom, ko se pripode oblaki, zagrmi in se za-bliska; pa se kmalu zjasni in mi se brzo vzpenjamo.

Kmalu stojimo na vrhu Storžiča, ki je videti iz Kranja težko dostopen. Pa ni. Mi smo bili k običajni meri hodà dodali v svoji velikodušnosti še precej uric. Uživali smo razgled, kolikor ga je bilo in kolikor ga Storžič more nuditi. Pa ga ni bilo veliko.

Radi bi se bili vrnili preko Bašlja domov. Smer je bila seveda znana, ne pa pot. Zato nismo sledili napisu »V Tržič« na vrhu žleba, ampak smo jo udarili po markaciji na nasprotni strani (brez napisa), pričakujoč, da se bo — menda že zaradi nas — obrnila pravčasno proti jugu in zaželjenemu Bašlju. Znamenja pa se niso hotela obrniti in bolj in bolj so bledela; zato smo se obrnili mi v nasprotno stran, češ: »Prava reč, gremo pa v Lom in Tržič!« In tako smo jo sekali proti Škarjevim Pečem. Preštorkljali smo dolgo, neprijetno drčo (dolina Vaneš) in nazadnje prispeli v gozd, koncem katerega leži prijazna planina, ki smo njene pastirske hrame opazovali že od zgoraj. Med njimi zvončklja pasoča se živina; tam na drugi strani

pa vabi zasilna planinska postojanka. Zopet smo dobro razpoloženi v tej gorski idili, dihajoči v miru in spokoju. Pogled na prepadne severne stene Storžiča in sosednih kop, tja na Škarjeve Peči in na gozdnate vrhove proti skalnatemu zidu Košute je očarljiv. Še drugi dan se ga nismo mogli nagledati, ko smo med senožetmi in gozdički speli nizdol proti Tržiču in se nam je odpiral svet do Begunjščice, Stola in Zelenice.

*

Bistre vode s šumečimi slapovi, visoke gore s hribi in tihimi dolinami, vmes prijazne vasi in ljubke cerkve — posejane tu ob belih skalah, tam sredi daljne ravani, za temnimi gozdovi ali gori na solnčnih obronkih — to je vedno nova, mikavna in očarujoča podoba naše zemlje, posebej Gorenjske.

Vse to lahko uživate v raznih predelih. Pohitite tudi v onega med Storžičem, Sv. Joštom in Lubnikom. Večno lepa je pot ob šumni veletočni Savi desnobrežno navzgor pod Šmarjetno goro. Sveži, strmi gozd nad potjo te objame in te ohladi tudi v največji vročini. Ko pa zapustiš njegovo okrilje, te očara diven pogled na Sv. Jošt. Nad zelenimi senožetmi in bujno šumo stoluje visoko na gori dvostolpna cerkev, ki tvori z velikim župniščem (zasilna šola) daleč na vse strani vidno, ponosno stavbo.

Pa naprej! Tu je zaselje Rakovica, na drugi strani reke vas Okroglo in prav nad (levim) bregom v drevju je skrita vila, kjer samuje, misli, študira 95 letni naš veleplemenitnik Tomo Zupan. Še delj! Sv. Jošt se zopet pokaže. Izpod njega gozdnata pobočja (na levi), tam v kotu pod hribom Besnica, padajoč svet s Savo na desni. Ali si že hodil tukaj in naprej skozi gozd in tesen proti Nemiljam? Tam s severozapada te vabi porasli greben Jelovice, poln gorskih posebnosti in divjadi, pod teboj šumi brza Nemiljšica, preskakujoč se čez skalnate stopnje. Koliko naših ljudi je že videlo njene slape? In ta mirna dolinica gori do Nemilj, Podblice in Jamnika, ki sloni na Jelovici! Vredna je, da si jo ogledaš, zlasti spomladi ob zelenečem gozdu.

Šmarjetna gora in Sv. Jošt z zelenimi tratami in gozdnatimi obronki sta kakor gorska Meka za Kranjčane, pa seveda tudi za turiste sploh. Že Šmarjetna gora zraven Kranja nudi krasen, občudovanje z bujajoč razgled na vse strani. Ko se dvigneš iznad doline, te najprej zadivlja pogled na mesto Kranj s čarovito lego na ozkem, strmem sotočju Save in Kokre. Gori opisana podoba Gorenjske tja do Šmarne Gore, preko Šenčurja in daljnih Cerkelj, do belega Preddvora, Tržiča in delj stoji v vsej pestrosti razgrnjena pred teboj. V dalji preko Save, belih cesta in vasi pa se dvigajo vekoviti gorski stražarji Alp do Krvavca na vzhodu in do daljnega Zasavskega gričevja.

Svojevtrsten, še obsežnejši, proti Triglavskemu pogorju in zapadu čez Lubnik in Blegaš segajoč razgled uživaš s Sv. Jošta. Tja prideš v dobri poldrugi uri iz Kranja.

Lubnik, Ti gorska pregrada nad slikovito Škofjo Loko! Do zdaj si me pozdravljal oddaleč, kukajoč prav v stanovanje; zdaj pa grem

k Tebi v vas. Ne ravno vabljivega dne se odpraviva z ženo in hajdi skozi Stražišče in dalje! V breg proti Sv. Joštu gre, skozi Pšeno, Javornik. Pod nami prostrana pisana ravnina in vsenaokrog sveta tišina; le nizko v gozdu reglja strojnica, visoko v zraku pribrni aeroplan. Gori na Čepulah (par hiš) se je treba odločiti. Ali po slemenu s Planico in Križno goro (cerkvi), ali pa nizdol skozi Bukovščico v Selško dolino in od tam na Lubnik. Slednje obvelja.

Prečna dolina je ozka in le počasi se širi pogled na zapadno stran Selške doline. Na tej Sv. Miklavž (975), na vzhodu Sv. Mohor (948) čuvata dolino in gledata čez nižje sosede. Po glavni dolini se vije bela cesta, ob njej pošumljava Selščica (Selška Sora). Po 4 urni hoji se v Bukovici v domači gostilni odpočijeva in že speva dalje, strmo vkreber, dokler ne prideva do Sv. Tomaža. Prijazna vasica! Med drevjem v rebri lične hišice, ob gozdnem robu mala cerkva, kaj hvaležen predmet za slikanje. Značilno za to vas in za Bukovščico se mi je zdelo obilno cvetje v oknih kmečkih domov; to jih je delalo še prikupnejše.

Na nadaljnji poti naju je spremljala grmljavina in bliskavica iz daljave. Severovzhod je bil ves črn oblak. Pa se mi je pojavil privid drugačnega grmljenja, treskanja in bliskanja, ki utegne zajeti kdaj te kraje, jih rušiti in uničevati. O da bi se motil! — Od kmeta Zalubnikarja, čigar lep dom je videti kakor trdnjavica, je še kratek pot do vrha Lubnika. Pa naju že moči po malem dež. Zvečer nekaj razgleda na razsvetljeno Škofjo Loko, na daljni Golnik in druge kraje, vse v lučkah. Zjutraj pa nama je gosta megla skvarila razgled; solnce je posijalo šele, ko sva prispela v starodavno mesto brižinskih škofov. Ko sva si ogledala znamenitosti Škofje Loke s starim samostanom, sva spotoma obiskala še cerkev v Crngrobu z velikimi zanimivostmi; te so: z železom obita vrata, velikanski sv. Krištof, stopajoč čez vodo s čudovitimi ribami (zunanja freska), predvsem pa obok in prekrasne freske nad prezbiterijem.

Potem pa je naju zopet sprejel vase Kranj, to čarovito mesto iznad savsko-kokrskih bregov.

Anton Flegar:

Preko Dimnikov in Luknje Peči na Rjavino

Bilo je proti koncu septembra 1934. Prenočeval sem v družbi enega tovariša v drvarski bajti v Kotu. Ob 4 sva stopila iz bajte. Povsod je še kraljevala noč. Radi slabo prespane noči nisva bila kaj dobro razpoložena. Tudi vrhovi gora niso bili za naju prav razpoloženi: nad višino 1500 m je bilo vse zakrito v gosto meglo in zdelo se je nama, da visi že dež v zraku. Vseeno sva se odpravila do studenca v Kotu. S seboj sva vzela le en nahrbtnik in vrv, drugega sva skrila v goščavo. Pri studencu sva sklenila počakati, kaj bo z vremenom. In res! Čez kake pol ure mučnega čakanja so se megle pričele trgati in pokazala se je Vrbanova Špica, vsa ožarjena od

jutranjega solnca. Kar dvignilo naju je, pobrala sva svoje stvari pa hajdi po lovski stezi do Macesnovca.

Ko sva prispela v sedlo med Mačesnovcem in Dimniki, se je že napravil prav lep dan, le po dolini so še vlačile megle. Polna upanja vstopiva z leve v greben Dimnikov. Sprva je šlo brzo po skalah, poraslih s travo in z borovjem, a kmalu nama zapre pot strm skok. Preobuta v plezalnike, se srečno spraviva čezenj. Jaz, prost nošnje, sem plezal naprej, tovarišu, ki je nosil nahrbtnik s čevlji,

Foto dr. Mirko Kajzelj

*Luknja Peč in severna stena Rjavine
s poti na Vrbanovo Špico iz Pekla*

sem pomogel z vrvjo. Preko lahkega predvrha Dimnikov sva dosegla greben glavnega vrha. Po kratkem ogledovanju sva splezala od desne po dobro razčlenjeni, precej trdni steni in prišla zopet nazaj na greben, ki naju je z lahkoto privedel na vrh Dimnikov.

Ta uspeh naju je spravil v dobro voljo. Zato kar naprej! Nič naju ni motilo, da so se začele dvigati megle iz doline. Z Dimnikov sva odstopila na jugovzhodno stran po škrotju in travnatih rebrih ter lahko dosegla škrbino pod Luknjo Pečjo. Iz škrbine sva plezala točno po jugovzhodnem grebenu te Peči; saj je precej širok, s trdno skalo in z drobnimi oprimki. Samo enkrat sva se umaknila v desno stran. V dveh urah sva z Dimnikov dosegla Luknjo Peč.

Na vrhu sva se odpočila, okrepila in se porazgledala. Naokrog po vrhovih so se že vlačile megle, Rjavina, najin končni cilj, je bila popolnoma v megli. Tako nisva mogla pregledati nadaljnje smeri. Tolažila sva ze z upanjem, da bova našla kozjo stezo, v dr. Jugovih zapiskih omenjeno; ta steza bi naju privedla iz škrbine Luknje v jugovzhodno pobočje Rjavine. Spustila sta se torej iz Luknje Peči po jugovzhodni strani proti škrbini Luknje. Po lahkem škrotju, kratkem skoku in travnatih rebrih sva škrbino dosegla in sva kmalu zasledila kozjo stezo, ki se ogne težavnega predvrha Rjavine. Preobula sva se v čevlje, da bi hitreje napredovala po škrotju in travnatih rebrih. Okoli predvrha sva zavila poševno proti vrhu Rjavine, hotela sva vsled pomanjkanja časa doseči vrh po jugovzhodni steni. Vendar sva se radi nastopajoče megle urezala; kajti dosegla sva le jugovzhodni greben. Ko pa se

je megla nekoliko razkadila, sva z veseljem ugotovila, da je nekaj grebenschkih turncev le srečno za nama.

Nadaljnja smer je bil precej gladek, a širok greben kakih 50 m visokega vrha, vendar z dobrimi oprimki. Preobula sva se zopet v plezalnike in jaz sem splezal za razstežaj 30 m vrvi po grebenu; precej težko sem vstopil od leve, a višje je šlo lažje. Na dobrem stopu sem zavaroval tovariša, da je došel do mene. Isto sva zopet ponovila za dolžino vrvi. Plezanje po trdni skali je bilo prijetno, pravi užitek; to pravi tudi dr. Jug v svojih zapiskih. Priplezala sva na vrh. Najprej sva mislila, da je to pravi vrh, a ugledala sva znamenje vrha še daleč proti zapadu. Morala sva za nekaj metrov sestopiti v neko škrbino, kar ni bilo težko; težji je bil vstop iz škrbine nazaj na greben. Bolje bi bilo, če bi bila vstopila nižje, toda nisva hotela izgubljati višine. Dalje po grebenu je bilo zopet lažje, ker je dobro razčlenjen. Po naposled skoro ravnem grebenu sva bila z roko v roki pri škrinjici, vrh Rjavine.

Naokrog so se bolj in bolj podile megle. Sem in tja so se odkrivali vrhovi, kar je le še bolj povzdigovalo veličastje našega planinskega sveta. Zdelo se je nama, kakor da sva v gledališču, ki mu je zastor megla. Po vpisu v knjigo sva se vrnila po zavarovanem grebenu in po severni steni Rjavine v Kot.

Jenko Stanislav:

Naši vojaki vrh Triglava

Lepega julijskega večera 1934 dobimo v »logorju« na Konjščici povelje od komandanta našega planinskega bataljona, g. podpolkovnika Milana Popovića, da krenemo naslednji dan na vrh Triglava.

Kakšno veselje je zavladalo v srcih 500 njegovih vojakov-planincev! Nihče ni hotel ostati v taboru, vsak si je želel videti svojo domovino z najvišjega vrha naših planin.

Po vojaško hitro smo se pripravili za naslednji dan.

Dne 20. julija smo v zgodnjih jutranjih urah že korakali proti Vodnikovi koči; na čelu nam je bil sam g. podpolkovnik Popović, za njim so se razvrstile čete njegovega bataljona pod svojimi komandirji.

Pri Vodnikovi koči smo imeli prvi odmor; lepo je bilo videti življenje okoli koč, vse je mrgolelo veselih vojakov, ki so komaj čakali, kdaj odrinemo proti vrhu.

Od Vodnikove koč krenemo proti Aleksandrovemu Domu; dolga je bila živa črta, ki se je pomikala ob petju in šalah vojakov po lepi stezi do Aleksandrovega Doma, kjer je bil zopet odmor. Tam smo dobili povelje, kako se moramo kretati zadnji del našega podviga, ki je tudi najtežji!

Odslej smo postali oprezní, vsakdo je šel previdno, da ni ogrožal svojih drugov, ki so bili včasih tik pod njim. Najlepši je bil pogled z Malega Triglava proti Velikemu: vojak pri vojaku prav tja gor do Aljaževega stolpa! Končno smo se zgrnili ob stolpu. Skoraj ni bilo praznega koticčka na naši strani Triglava,

ko je bil ves bataljon na vrhu! Zdaj je spregovoril nekoliiko lepih besedi naš vodja g. podpolkovnik Milan Popović. Petsto grl je trikrat zaklicalo: »Ura!« Imeli smo zavest, da smo mi bili prvi v tolikem številu na vrhu našega Triglava.

Nato smo se začeli pomikati navzdol; žal, prekmalu je bilo konec teh naših lepih trenutkov. Po isti poti smo se vrnili v naš tabor na Konjščici.

S Kredarice in v Aleksandrovem Domu so nas občudovali turisti; pravili so, da tako veličastnega pogleda proti vrhu Triglava še niso imeli, kakor ta dan, ko je bil planinski bataljon na vrhu. In v resnici je to prvokrat v zgodovini našega Triglava, da je bilo na vrhu petsto naših vojakov.

Naš kotiček

POKLJUKA — PLANICA

Slavko Smolej, Jesenice.

Letošnjo zimsko sezono sta se v naši ožji domovini vršili dve večji zimsko-sportni prireditvi: na Pokljuki vseslovansko tekmovanje v smučanju, v Planici pa skakalne tekme.

1. Bled je bil prvotno določen za pozorišče II. kola vseslovanskega prvenstva v smučanju; no, kakor vsako leto, tudi letos ob času, ko se tekme vrše, v dolinah ni bilo snega in se je moralo tekmovanje prenesti na visoko ravan Pokljuko. Tekmovanje se je vsled odpovedi Poljakov in Bolgarov vršilo v dneh od 22. do 27. jan. 1935 kot dvoboj med našo in češko reprezentanco. Obe zvezi sta bili zastopani po velikem številu tekmovalcev, tako da je bilo to tekmovanje dosedaj največje, kar jih je priredila Jugoslovanska zimskosportna zveza. Obsegalo je pet vrst tekem: štafeto 5×10 km, tek na 18 km, smuk, slalom in skoke. (Skoki se vsled prevelike množine snega, ki je pred koncem tekmovanja zapadel, tedaj in tam niso mogli vršiti. Vršili so se potem 16. marca t. l. na mali skakalnici v Planici.) — Na Pokljuki je šlo za zvezino, državno in vseslovansko prvenstvo; v zadnjem so nastopali po 4—5 za posamezno državo v pojedini disciplini.

V štafeti 5×10 km, ki se je vršila 22. jan. t. l. na progi dveh osmic v bližini Sport-hotela na Pokljuki, so si češki smučarji priborili prvo zmago. Tudi v teku na 18 km, čez dva dni, so zasedli vsa prva mesta (v tekmovanju za vseslovansko prvenstvo). Prvi naš tekmovalac se je v skupni listi plasiral na 7. mesto (Franc Smolej). Časi so bili odlični; prvi, Čeh Musil, je vozil minuto več ko eno uro, kar je bilo dokaz, da je bila proga dosti krajša od 18 km. Imela je pa dva večja vzpona za okrog 70 m med 7. in 8. km in za okrog 120 m na koncu 12. km. Potekala pa je od Sport-hotela — tu je bil start — do Mrzlega Studenca na Rudno Polje, dalje po pobočju za Javornik planino, nato proti Viševniku, kjer se je obrnila proti jugu, in se je vračala po pobočju Mesnovca nazaj v bližino starta. Vzpela se je nato na Jele, zaokrenila na Goreljek k Domu na cilj. Proga je bila lahka, z višinsko razliko največ 300 m. — Naši tekmovalci so pri tej tekmi, kakor pri ostalih, nosili na rokavu črn trak, kot znak žalosti. — S tekmo v smuku, katerega proga je bila oddaljena kake 3 ure od Sport-hotela in je vodila izpod Okroglega (2005) s kote ca. 1950 m do izpod Lipanske planine, 450 m nižje — je naša ekipa dosegla pravo zmagoslavje: osvojila si je odlično zmago in dragocene točke. Tu smo zasedli prvo, drugo, četrto in šesto mesto po treh Jeseničanih in enem Tržičanu. Za drugi dan je bilo v načrtu tekmovanje v slalomu nad Lipansko planino v višini 1750 m, pa se je vsled preobilice snega, ki je prejšnji večer in preko noči padel, moralo prenesti na terene proti Koprivniku. Vodstvu tekem se je posrečilo, da je dobilo na travniku, ležečem med cestama, ki vodita desno od Jele proti Koprivniku, progo, ki je bila v onem snežnem metežu kolikor toliko primerna. Vodstvo tekem se je namreč kljub ogromni množini snega odločilo, da se slalom-tekma mora vršiti.

Zasavje

Foto Fran Krašovec

Proga je bila, z ozirom na majhen padec, moker sneg in dolžino, izrazito lahka. Dolžina, od vrha do cilja, ni znašala niti dobrih 350 m, višinska razlika je bila le kakih 80—100 m. Naši tekmovalci zato tudi niso mogli pokazati take premoči nad Čehi, kakor so jo pokazali v smuku, kar je predvsem tudi velika zasluga znanega avstrijskega tekmovalca Franca Harrerja iz Arlberga, ki je vodil tečaj na Krvavcu; zato smo imeli na startu tako dobre alpske vozače. V slalomu, ki se je vršil pod skrajno neugodnimi vremenskimi in terenskimi pogoji, smo odnesli drugo zmago in prvenstvo v alpskem smučanju (Ciril Praček, T. K. Skala, Jesenice) ter naskok v točkah, pred Čehi. Temu tekmovanju je prisostvoval minister za telesno vzgojo dr. Ljudevit Auer na smučkah. Na Pokljuko je dospel tudi minister dr. Marušič, namestnik bana dr. Pirkmajer, zastopnik vojske podpolkovnik Popović in dr. — Prisoten je bil graditelj planiške skakalnice g. Rožman, ki je zgradil tudi tu na Pokljuki skakalnico na obronkih Mesnovca.

Tekmovanje v skokih se ni moglo vršiti, ker je do tedaj zapadlo že čez $1\frac{1}{2}$ m snega in tako skakalnica ni bila uporabna. Omenim samo, da je naš tekmovalec Novšak skočil pri treningu 39 m, a najboljši češki skakač Vrana 42 m. Toliko za presojo velikosti skakalnice.

Vseslovansko prvenstvo si je potem češkoslovaška reprezentanca, ki se je udeležila tudi tekmovanja v skokih na planiški skakalnici 17. marca t. l., dan prej osvojila na mali skakalnici v bližini rateškega kolodvora, in sicer prvenstvo v klasični kombinaciji in v skokih samih, ter tako tudi vseslovansko prvenstvo z malenkostno razliko 52,335 točke.

Končni rezultat: zmaga Čehov v klasični kombinaciji (tek in skoki) in naša v alpski kombinaciji (smuk in slalom), ob veliki požrtvovalnosti in idealizmu naših tekmovalcev, ob lepem poteku tekmovanja samega, pa ob zelo maloštevilni prisotnosti publike.

2. Z mednarodno skakalno tekmo v Planici, dne 17. marca, je JZSS organizirala II. mednarodno tekmo v smučskih skokih na Rožman-Bloudekovi skakalnici, ki slovi kot doslej najpopolnejša in največja pravilno grajena skakalnica sveta. K tekmam so se prijavile poleg Jugoslavije še 4 države in sicer: Švica, Avstrija, Poljska in Češka. Prišli so tudi Norvežani, ki pa vsled prepovedi starta od strani norveške zveze niso smeli startati v konkurenci. Tudi med Avstrijci je prišlo do nesoglasij in je od njih startal samo en tekmovalec; skupno pa od 40 le 12. Rezultati so bili izvrstni; postavljen je bil nov jugoslovanski, nov švicarski, poljski in češki rekord. Izmed najboljših tekmovalcev se je posebno odlikoval Norvežan Andersen, ki je skočil v treningu celo 99 m, Poljak Marusarsz s skoki 91, 94 m, Čehoslovak Barton 85 $\frac{1}{2}$ m, Švicar 87 $\frac{1}{2}$ m, Avstrijec Höll 87 m ter naš Šramel, ki je z 72 m postavil nov jugosl. rekord. Lanskoletni naš najboljši tekmovalec Novšak pa je skočil celo 74 m, toda je pri doskoku padel.

Po tekmah se je razvila polemika v našem časopisju, tako glede postopanja norveške Zveze in FIS-e, še več pa o prireditveni organizaciji, ki nikakor ni bila na višku. Tekmam je prisostvovalo preko 10.000 ljudi. Prisoten je bil zastopnik Nj. Vel. kralja brigadni general Janковиć, minister za telesno vzgojo naroda dr. Auer, vojnega ministra generala Živkovića je zastopal podpolkovnik Orlović, bana dr. Marn, Ljubljansko divizijsko oblast podpolkovnik Popović, zagrebško občino dr. Golob. Izredno veliko je tekmam prisostvovalo tudi Avstrijec, pripeljal jih je poseben vlak.

Pokljuka in Planica sta dokazali, da sloni načelno naš jugoslovanski zimski sport na najširši bazi ter da stopa po pravi poti naravnega razvoja preko različnih zaprek do mednarodnega uveljavljenja.

S KONCA POHORJA . . .

S kočje na Kremzarjevem Vrh (1161 m — zapadno Pohorje) se oziram in se zamislim na Slomšekovo »Slovenč Slovenca vabi«.

Čar Pohorja — resnoba črnih lesov podgorja — pobožna Uršula, ponosna Peca, košata Olševa, divja Raduha, solnčne Golte — vsepovsod slovenska pokrajina . . .

Koroški svet, vedrina Savinjskega območja, sladka mešanica, opojna in čudodelna. Vse tuje moraš odložiti. Čist in prirodni čutiš korenine rodu, ki kljubuje že stoletja in ne klone.

Svojski rod Koprivne in Pohorja, doline Meže in Mislinje, v coklah, domači volni in platnu, zemlji zvest in Bogu. Vmes pa rudniki svinca in premoga, žage in mlini.

Živopisen svet! Kdor ga je obhodil, se bo vračal, kakor v začaranem krogu. Molil bo in rajal, visoko v stenah bo prisluhnil: Globoko nekje žubori vrelc, globoko nekje. Tu — svet piker, krut. Pa so le zrastle iz skal zvončice in planike, da zavriskaš in se gora odzove. Antse.

Obzor in društvene vesti

Iz slovanskega alpinizma — razmah in pokret pri Bolgarih.

Bolgarsko planinstvo ima izredno krepko in solidno oporo v svoji organizaciji, v Sjuzu na Blgarskoto turistično društvo. Vztrajno in smotreno pospešujejo Bolgari stavbo koč. Vsako leto jim priraste nekaj novih; koncem leta 1932 je štelo društvo 18 koč, ki so bile raztresene po Vitoši. Stari Planini, Osogovu, Rili in Pirinu. Tekom leta 1933 pa so postavili kočo K. Panajodova¹ pod vrhom Belmekena (okrog 2600 m), ki je najvišji vrh v Rodopi, malo znanem in — kakor trdijo Bolgari — morda najlepšem gorovju Bolgarije.

V alpinističnem pogledu je važno lani otvorjeno zatočišče pod Maljovico v Rili Planini, izhodišče za plezalne ture v Maljovico² ter stolpe in stene Kuppenite in Rupite, kjer se bo lahko izživljala mlada bolgarska plezalska generacija, združena v »Bolg. alpijskem klubu«. V Vitoši so zgradili sofijski turisti lepi dom »Edelvajcs«³, menda je to že peta ali šesta koč v tem razmeroma malem pogorju. Toda, če se pomisli, da zaledje Vitoše tvori Sofija s svojimi blizu 300.000 prebivalci in da se smučarstvo predvsem izživlja na Vitoši, je razumljiv ta razmah planinskih zgradb v pogorju, ki je le 8 km oddaljeno od državne prestolice. V Stari Planini je bila dograjena koč Kademlija. v Pirinu »Damjanica« in nedavno koč »Poljanite«, v Srednji Gori »Oborišče«. V zadnjih treh letih je društvo postavilo 7 koč; pač krasna bilanca žilavega in smotrenega dela!

Pri razmeroma majhnem številu članstva (okrog 6000) preseneča veliko število podružnic (okrog 80), ki pa kot vzorne celice vrše vestno svoje delo. Občudovanja vredna je disciplina, ki vlada v Sjuzu.

Rad bi vedel, kako zberejo Bolgari sredstva za domove (po večini velike dvonadstropne hiše), ki jih imajo vse večje podružnice v svojih centrih in ki tvorijo središče ne samo društvenega, temveč čisto družabnega življenja sploh. Tu se vrše sestanki, predavanja, pa tudi plesi in zabave. — Bolg. plan. društvo goji načeloma skupne izlete; podružnice morajo obvezno prirejati take ekskurzije, ki so pri članstvu očitno priljubljene; izleti, ki se jih udeleži 50 do 100 oseb, niso nikaka redkost. — Velikanske mase turistov se zbirajo na »praznikih« posameznih koč, ki se slave vsako leto. Tako se je zbralo na Črnem Vrh, najvišji vzpetini na Vitoši, na dan Bogorodice leta 1934 nad 5000 turistov.

Stavba hiš, skupni izleti, markiranje potov, pogozdovanje kraških predelov, predavanja, ustanavljanje metereoloških stanic, zaščita prirode, to so poleg uprave premoženja glavne naloge, ki jih z veliko vnemo vrši Sjuz na Blgarskoto turistično društvo.

V zadnjih letih se je pričela uveljavljati mladina, ki je deloma združena v »Blgarskem alpijskem klubu« ter po vzoru vodilnih evropskih alpinskih organizacij goji in propagira strmo alpinistiko. Med konservativnejšimi elementi Blg.

¹ Imenovana po K. Panajodovu, mecenu, ki je prispeval k stavbi večjo vsoto.

² »Modna gora bolgarskih plezalcev«, kakor jo imenuje Österr. Alpenzeitung (marec 1935).

³ Bolgari menda nimajo izraza za to lepo rastlino, dasi jim uspeva zlasti v stenah El Tepe (v Pirinu), in sicer neka posebna vrsta (*Leontopodium alpinum variatio pyrinum*). — Kaj, če bi sprejeli našo »planiko« ali »očnico«?

tur. druž. je nastal odpor in pričelo se je nasprotje, ki ga poznamo iz zgodovine drugih svetov. plan. društev in ki se je pred dobrimi desetimi leti pokazalo tudi pri nas. Množica ideoloških člankov, ki so polnili zadnje čase glasilo Bolg. planincev »Blg. turist«, priča o idejni krizi, v kateri se je znašlo bolgar. planinstvo. Na eni strani stoji vodstvo društva, ki vidi svoj glavni cilj v gradbi koč in ustvarjanju materialnih pogojev za izvajanja planinstva, na drugi strani pa pritiska podjetna mladina z novo orientacijo, ki postavlja turistiko na nove temelje, pogloblja pojem planinstva in presnavlja idilično izletništvo, ki so ga Bolgari dosedaj gojili, v zapadnoevropski alpinizem. Skratka: Bolgari doživljajo vdor alpinizma v svoje planinstvo! — Če prelistavam lanski letnik »Blg. turista«, dobimo vtis, da se voditelji bolg. planinstva trudijo, kako bi opredelili stališče napram novim strujam in našli most med svojo orientacijo in usmerjenostjo najmlajših krogov. Ivan Stavrev, sourednik lista, piše o planinarstvu in turizmu, dr. Telčarov razmotriva o alpinizmu Bolgarije, K. Kirov objavlja članek »Turizem in znanost« (referat na kongresu BTD v Drenovem), v letošnjem letniku je pričel S. Popov široko zasnovano razpravo »Bistvo in pomen planinstva«. Tudi predsednik društva, N. Galčov, se je v svojih člankih že opetovano dotaknil teh vprašanj. — Zadeva se ni zaostрила v močno krizo, kakor svojčas pri nas. Zdi se, da mlada generacija še nima prav jasnih ciljev in da ji nedostaja močnih osebnosti za vodstvo.

»Bolgarski alpijski klub«, organizacija »mladih«, ki obstoji 5 let, je izdala pravkar »Izvestja« za trimesečje: oktober, november, december 1934, kjer pa kritika pogrša krepkih člankov o prvenstvenih plezalnih vzponih v Bolgarskih gorah ter izčrpne ideološke utemeljitve njihovega gibanja. Kritiki dr. Iv. Borov, ki v »Blg. turistu« ocenjuje to publikacijo, pravi, da »mladi« pripovedujejo samo o navadnih planinskih izletih, iz katerih ni videti upravičenosti za rezko diferenciacijo med turizmom in alpinizmom. Isti kritiki izvaja nadalje, da v Bolgariji ni alpinskih objektov za strmo alpinistiko, t. j. ni vrhov, ki bi bili nedostopni potom običajne turistike(!), s čimer pač hoče očitno povedati, da priznava upravičenost plezalnih tur le tam in na onih vrhovih, kjer navaden dostop po stezah ni mogoč⁴. Dr. Iv. Popov končuje oceno z značilno izjavo, »da sploh nedostaja objektivnih motivov za odločitev kluba (t. j. Blg. alp. kluba), dokler ima ta vsem tako simpatični pokret (t. j. strma alpinistika) vse možnosti, da se krepki in razvija pod zdravim okriljem starih in solidnih organizacij, kjer edino lahko dobi življenjskih sil za normalni razvoj«.

Zdi se, da mladi alpinski klub zaenkrat še ni pokazal večjih uspehov na glavnem polju svojega udejstvovanja, na polju strme alpinistike. Saj so mu po štirih letih njegovega obstoja lansko leto Nemci zavojevali najtežje stene v Rili in Pirinu: Bernhard Kristof Mosl in dr. H. Auer, dva monakovska alpinista, sta izvedla dve prvenstveni turi v zapadnih Rupah (Rupite) (2650 in 2610 m) ter osvojila v direktnem vzponu severno steno Maljovice (2731 m), preplezala severni raz Mominje Dvora (2730 m) in osvojila tudi ogromno 500 m visoko severovzhodno steno El Tepe (2920 m), najvišjega vrha v Pirinu ter s tem rešila najtežji alpinski problem Bolgarije. — Gotovo pa se bo razmahnila ta »ostrejša smer« v Bolg. alpinizmu; saj ima idejno in zgodovinsko oporo v vseh državah, kjer se goji alpinizem in kjer si je že priborila absolutno veljavo in priznanje.

Zelo lepo se uveljavlja pri Bolgarih zimska alpinistika. Vsi večji vrhovi v Rili in Pirinu so bili že opetovano zavojevani tudi pozimi. Med pomembnejšimi turami zadnje dobe naj navedem zimsko traverzo Rilskega pogorja v smeri NW—SO, lepo visoko-alpinsko podjetje, ki ga v lanskem »Blg. turistu« zanimivo opisuje in z lepimi slikami ilustrira dr. L. Telčarov. Enako tehten in z lepimi slikami opremljen je članek istega pisca o zimskem pohodu čez Pirinske grebene, ki je dosegel višek v težavni osvojitvi Kutela (2910 m), drugega najvišjega vrha v Pirinu, ki ga le brezdno Kazan loči od El Tepe.

Poleg člankov iz domačih planin, ki stoje naravno v ospredju interesa, pa prinaša »Blg. turist« tudi precej vesti iz zunanjšega planinskega sveta. Lanski letnik poroča o Himalajskih ekspedicijah (Kirov), o izletu v Švicarske Alpe (Monte Rosa, Matterhorn), o Moravskem Krasu, Kavkazu, o borbi za Nanga Parbat itd.

⁴ Severna Triglavska Stena po tem naziranju sploh ne bi prišla za strmo alpinistiko v poštev; saj vodijo mimo nje na Triglav tudi prav udobna pota (iz Bohinja, iz Krme). *

Pazljivo zasledujejo Bolgarski planinci vsa poročila inozemstva o Bolgariji in nje planinah ter jih sproti beležijo v svojem glasilu, ki ga že celo vrsto let vzgledno urejuje dr. B. Kovačevski. Tako so lani poročali o članku Rudolfa Leutelta v Österreichische Alpenzeitung: »Bolgarska Rila Planina«, ki vsebuje polno praktičnih migljavev in podatkov za potovanje po bolgarskih gorah, dalje o poročilu Hansa Maurerja v Allgemeine Bergsteigerzeitung: »Planinski svet južno od Sofije«. — Tudi so natančno registrirali moje članke v Planinskem Vestniku in predavanja o Bolgariji v Ljubljani in drugih naših mestih. — Z veliko pozornostjo so Bolgari sprejeli odličnega nemškega alpinista dr. W. Rickmer Rickmersa, ki je bival več mesecev v Bolgariji in prehodil vse glavne bolgarske gore. Svoje vtise je že objavil v reviji »Die Umschau der Wissenschaft und Technik« ter v zadnji knjigi »Alpin Journala«. Priredil je tudi več predavanj ter obeta celo knjigo o Bolgariji. Lepšega izpričevala za lepoto bolgarskih gora pač ni treba iskati. Če so navdušile razvajenega svetovnega potnika in alpinista W. Rickmer Rickmersa, zaslužijo pač vso pozornost alpinističnega sveta.

V letošnjem poletju bodo imeli naši planinci priliko, ogledati si najlepše predele v gorskem svetu Bolgarije: Slov. Plan. Društvo pripravlja izlet svojega članstva v Bolgarske gore; iz Sofije prihaja vest, da nas bolgarski tovariši z veseljem pričakujejo. Na pot torej, kdor zmore in utegne!

Dr. A. B.

Razgled po planinskih časopisih.

Mitteilungen des Deutschen und Österreichischen Alpenvereins (D. Ö. A. V.).

V januarškem (1935) zvezku je zanimiv članek L. Victorisa: Uporabljam kot planinci in ne kot mornarji! Dalje: opis zimske ture od prelaza Cevedale do Stilsferskega prelaza.

Februarska številka prinaša opis ture na Hochgall po severni steni, članek o gorskem slikarju Hansu Herzingu iz Dresdena in poročilo o novo otvorjenem švic. alpskem muzeju v Bernu.

Marčeva številka: Razvoj smučarstva in Alpenverein — načelen članek, ki slika razvoj smučarstva med Nemci in način, kako je D. Ö. A. V. trezno sledil temu razvoju ter umno pospeševal zimsko alpinistiko. — D. Ö. A. V. in zaščita alpskih živali. — Kdaj je najprimernejši čas za pohod na Nanga Parbat? — Smučanje v Afriki. Popisuje smučarske izlete v Atlas, ki je najprimernejše gorovje za ta sport v Afriki.

Aprilska številka: Nemško-avstrijsko alpsko društvo ni sportno društvo! Ing. Edvard Pichl nastopa tu odločno proti naziranju, da je D. Ö. A. V. sportno društvo, ter izvaja, da je vsako udejstvovanje, ki vsebuje tekme ter dela radi hvale in odlikovanja, nezdržljivo s cilji D. Ö. A. V., ki je kulturno društvo ter se udejstvuje znanstveno in v zaščiti prirode. (Velja v celoti tudi za SPD.) — Zanimiva sta nadalje članka: »D. Ö. A. V. in zaščita prirode« ter »Zaščita ogroženega živalstva v Alpah«. — Nadalje razmotriva Paul Bauer težko vprašanje, v katerem letnem času najde alpinist najugodnejše razmere v Himalaji, ter prihaja do zaključka, da dobi v dolinah najugodnejše prilike pozimi, v višinah 3000 do 5000 m v aprilu in maju ali oktobru in novembru, med 6000 in 7000 m v juniju in septembru in čisto na vrhuncih 14 dni pred nastopom monsuma ali v avgustu.

Majska številka je deloma posvečena 70 letnici Karla Müllerja, ustanovitelja in ravnatelja nemškega alpskega muzeja v Münchenu, ki sam tudi prispeva članek »Živa narava in zaščita prirode v alpskem muzeju«. — Dalje poroča o višinski poti v območju Grossvenedigerja in nadaljuje in končuje že v prejšnji številki začetno poročilo o alpskih nesrečah leta 1934, ki jih je bilo izredno mnogo. Priporočljivo je čitati ta članek zaradi tega, ker je opremljen s številnimi glosami o vzrokih teh nesreč.

La Montagne, Revue du Club alpin français (C. A. F.).

Januar 1935: Poklonitev Guido Rey. Znameniti italijanski alpinist, avtor znane monografije o Matterhornu, je bil od franc. vlade imenovan kavalirjem častne legije za zasluge na polju alpinizma. — Tri nova zavetišča Argentière, Tête Rousse, Leschaux (pomen teh novih koč ocenjuje Henry de Segogne,

predsednik pariške sekcije C. A. F.). — Nekatera nova načela za stavbo zavetišč (stavbno-tehnične izkušnje pri stavbah visokogorskih postojank). — Francoska ekspedicija v Himalajo. Francozi pripravljajo za leto 1936 ekspedicijo v Himalajo; v načrtu so štiri skupine (Makalu na tibetsko-nepalski meji, Kančendženga, Karakoram, Nanga Parbat); zaradi političnih in drugih težkoč še ni odločeno, v katero od teh skupin pojde franc. odprava. Odbor je zbral že znatna sredstva. — Smučarski izleti ob koncu tedna (weekend).

Februar: Pomladno smučanje. — Prva francoska šola za smučanje na ledenikih. — Na Monte Cinto s smučmi. Zimski pohod na najvišji vrh Korzike. — V vzhodne Karpate, v Gorganski masiv, okrog 300 km južnovzhodno od Tatre na poljskem ozemlju ležeče gorovje, in Černo Horo, kjer Čehi in Poljaki ustvarjajo skupno velik mednarodni park, je napravila skupina franc. alpinistov izlet lansko leto; letos bo pariška sekcija C. A. F. ponovila ekskurzijo v te predele, ki imajo sijajne smučarske terene. — Poročilo o glavni skupščini C. A. F. 1934 v Centralnih Pirenejih.

Marec: Na Pic des Posets. — Na Petit Pic du Midi d'Ossau (prvi vzpon po zapadni strani) z lepimi slikami. — Karta skupine Mont Blanc, Adama Reillyja iz l. 1865 z zanimivimi fotografskimi posnetki raznih panoram v Mont Blancu. — Zračni pogledi na Vignemale (3289 m) in okolico. Zbirka fotografij, posnetih z aeroplana. — Človek in gora, spis Jules Blanchea, ocena knjige, ki pod tem naslovom obravnava raznoliko gospodarsko izkoriščanje gore po človeštvu. — Na Seilh de la Banquo (vzpon na 3114 m visoko, na špansko-franc. meji ležeče goro čez Lac Glacé du Portillon in Glacier Nord-Est). — Smučanje na Libanonu (smučarske ture 30 km daleč od Beyroutha), na pobočju Djebel Kneisseih.

April: Ledeniški ostanki v Pirenejih. — Pohod na Etno. — Zapadni greben Fétoules.

Die Alpen — Les Alpes — Le Alpi. — Glasilo Švicarskega Alpenkluba slavi desetletni jubilej (ustanovljeno leta 1923, ko so se po sklepu društvene skupščine združila dotedanja glasila »Jahrbuch«, »Echo des Alpes« in »Alpina«, v skupni mesečnik). — Odlična, krasno ilustrirana revija, prinaša prvovrstne alpinske in znanstvene članke v treh jezikih (franc., ital., nem.).

Januar 1935: Nova koča pod Galmihornom in smučišča v njeni okolici (nem.); Davoške gore pozimi (nem.); Ali so naše Alpe ostra vremenska ločnica? (nem.) temeljita meteorološka razprava o tej temi! — Smučarsko veselje (franc.); Smuč, njih fiziologija in početki v Ženevi (franc.); — Brezžična telegrafija kot pomagalo alpinista (franc.) poroča o početkih, poskusih in postopni izpopolnitvi brezžične sprejemne in oddajne postaje v gorah. — Varia: Otvoritev novega alpinskega muzeja v Bernu. Ocena geološkega vodnika po Švici. Spominski članki ob smrti polk. G. Bilgerija, znamenitega smučarskega učitelja, utemeljitelja cele smučarske šole, ki ga ocenjuje člankar kot človeka, vojaka in smuč. pedagoga. — Kartografska znamenja za smuč. karte; člankar navaja vse znake, ki jih je osvojila U. I. A. A. (Mednarodna unija alpinskih društev) in ki jih naj radi enotnosti uporabljajo avtorji vseh smučarskih kart.

Februar 1935: Ambros Supersaxo, spominski članek o slovitem švic. vodniku (nem.), ki je vodil po Švicarskih Alpah predvsem angleške alpiniste na številnih prvenstvenih vzponih. — Poročilo o švic. kavkaški ekspediciji 1934 (nem.): plezarije, deloma prvenstveni vzponi na Kavkaške snežnike. — V cembrinovem gozdu (Pinus cembra), zanimiv botaničen članek o gladkem boru ali cembrinu, ki mu pravijo pri nas tudi limba (Arve). — Andre Roch: V Karakoramu za mednarodno ekspedicijo 1934 (franc.); s krasnimi slikami opremljeno, izčrpno poročilo o Dyhrenfurthovi filmski ekspediciji, ki se je je udeležil med drugimi tudi Hans Ertl, znani alpinist iz Münchena, ki je v Ljubljani itd. predaval o tem alpskem podjetju (članek se konča v marčevi številki).

Marec 1935: G. Dyhrenfurth: Mednarodna himalajska ekspedicija 1934 (nem.); vodja ekspedicije poroča o delu te filmsko-alpinske družbe, ki je dosegla prav znatne alpinske uspehe (vzpon na Queen Mary Peak, 7675 m. Ertl in Höcht), poskus osvojitve Hidden Peaka (8068 m), kjer so dosegli alpinisti višino okrog 6000 m, dalje eksploracija ledenika Gasherbrum-Baltoro in vzpon na »Zlati prestol« (Golden Thron 7312 m). — Poročilo o prvem vzponu na Matterhorn z italijanske strani, 16. in 17. julija 1865 (po zapiskih Abbè Amè

Gorreta) (nem.): vzpon J. Carrela, slovitega tekmeča Angleža Whymperja, kateri je prvi dosegel vrh te gore. — Smuči in zimska alpinistika: Zgodovinski spomini o postopnem prodiranju smuči pri zimsko-alpinskih turah v Švici (»Alpinist hitreje postane smučar, nego smučar alpinist«). — Alpe in njihova lepota (franc.): Estetsko-filozofska razmotrivanja o tej temi.

April 1935: Lucas Staehelin: Gorske ture na otoku Moorea v Polineziji: Zanimivi vzponi na oblikovno izredno bizarne, iz tropske vegetacije rastoče skalne vrhove (nem.). — G.W. Young: Spomin na Mischabel; lepo pisani spomini znamenitega angleškega alpinista (nem. prevod). — Alfred Zürcher: Dvojno prekoračenje Mont Blanca (Po grebenih Peteurey in Brouillard; nem.). — Charles Gos: Amè Gorret »gorski medved« — spomini na župnika — alpinista izpod Matterhorna, nekakšnega Aljaža Švic. Alp; v družbi Carrela je izvršil prvi vzpon na Matterhorn z italijanske strani ter celo vrsto drugih prvenstvenih tur (nem.). — Le pic de Teneriffe (René Naville): Popis ture na 3800 m visoki vrh Pic de Teide na Tenerifi (franc.). — Traverziranje Dent d'Herensa (Marius Blanc). — Michel Corlin: Uresničene sanje — Cervin (Matterhorn; franc.). — V drobnem tisku razpravlja obširno o stališču, ki naj ga švic. alpinisti zavzamejo napram gradbi novih gorskih železnic, ki niso več potrebne, so nevarne in radi zaščite gorske prirode nezaželjene. — Končno objavlja obširen članek o varstvu prirode s posebnim ozirom na delo Švicarske lige za zaščito narave.

Dr. A. B.

»Iz naših gor.« — Kakor smo v zadnji številki (str. 160) omenili, je osrednje Slov. Planinsko Društvo izdalo album 52 planinskih slik, ki je po obliki, opremljeni, izbiri in tehnični dovršenosti doslej pač najlepši te vrste, res dostojen in nekako dostojanstven zastopnik in glasnik našega planinstva in planinskega stremeljenja. Molčé in za dovetnika tem glasneje hoče album gledalcu govoriti le s slikami, brez besed, brez posebne razlage; saj besedilo in vsaka razlaganje, ki je kajpada vselej subjektivno, rado le moti gledanje globljuje motrilca, da si je bežnemu prelistovalcu za prvo informacijo ugodno. Da se do vse doslednosti ohrani notni vtis zbirke le slik, ni v albumu niti seznama slik in slikalcev; uživatelj ta doslednost ne moti; a kdor hoče hitro izvedeti, kaj in kdo se najde v albumu, bo pogrešal tak seznam, ki bi bil lahko natisnjen na prilogi.

Cena 50 Din, za eno sliko torej 1 Din, brez ozira na ovitek in naslovni list, je izredno nizka cena, tako da album, ki je kakor nalašč pripraven za darilo, poklonitev, spomin, res lahko pride v vsako hišo in bo vsaka imela vsaj nekaj »iz naših gor«, ko bodo album — ako ga nimajo sami, pa pri sosedu — prelistavali in se ustavljali pri tej in oni sliki. Le izbirko posnetkov iz naših planin je SPD moglo izdati; »naše gore« v celoti bi mogli zajeti le v celotnih posnetkih skupin, a ti bi ne nudili značilnih, intimnih, individualnih krasot in veličin, ki se umetniškemu pogledu odkrivajo v naših gorah, iz katerih jih je fotograf v srečnem trenutku posnel.

Zbirka je sestavljena tako, da po možnosti prikazuje v izbranih primerih tím večje število gorovij in se ogiblje v posameznostih posnemanju že preveč znanih pozorišč; če pa so znana, jih opremlja slikalec z novimi okraski ali jih gleda z novega stališča. Iz Triglavске skupine v ožjem smislu je 6 slik (Naš Triglav, Triglav iz Vrat, Odjuga nad Vrat, Verner, Mišeljvrh, Z Urbanovem Špice); iz Bohinjskega Kota 8 (Bohinj, Bohinjsko jezero, Sv. Duh ob Bohinjskem jezeru, Na Praprotnici pri Bohinju, Voje, Vogel, Podrta Gora, Podrta Gora z Vogla); iz skupine Škrlatice—Martuljka—Pišnice 5 (skupina Škrlatice, Pomlad v Martuljku, Martuljek v barvah, Oltar in Velika Ponca, Jutro na Vršču); iz skupine Jalovca—Planice 4 (Jalovec v barvah, Jalovec iz Planice, Ponca—Jalovec—Mangrt, Visoka Ponca); Karavanke 2 (Klek in Stol izpod Rožice, Vrtača s Stola); skupina Storžiča 3 (Storžič s Kala, Storžič izpod Košute, iz okolice Storžiča); izmed nižjih 2 (Ratitovec, Šmarna Gora); iz Kamniških—Savinjskih 11 (Kočna in Grintavec v barvah, na Veliki Planini, Planjava in Ojstrica z Velike Planine, Planjava od severa, Skuta s Kremžarjeve poti, Z Okrešlja, Ojstrica, Logarska dolina, Robanov Kot, Pomlad v Matkovem Kotu, kmet Planinšek); s Pohorja 4 (Pohorje—Planinka, Jutro na Roglji, pot v snegu, teloh); iz južnih krajev Jugoslavije 6 (Bobotov Kuk, Prutaš, Sušičko jezero, Korabska skupina, ob Prespanskem jezeru, Perister). — Tako nas posnetki »iz naših gor« vodijo od skrajnega zapada na italijansko-avstrijski meji do skrajnega juga ob grški meji.

Ob svojem času bo lahko izšel nov album z drugimi posnetki iz naših gora; kakor je Planinski Vestnik zbral gradivo za sedanji album, tako nabira in bo nabral iz naših planin (naših v najširšem pomenu) novih prizorov. Saj je snov neizčrpna.

Poleg treh slikarjev, ki so prispevali slike v barvah (V. Hodnik, F. Klemenčič, M. Koželj), je v albumu 14 fotografov-amaterjev, priznanih tvorcev; udeležuje pa se uspešno s kamero še dokaj drugih v planinskem slikanju, ki tokrat niso prišli na vrsto. V tem albumu imata vsak po 13 slik gg. prof. Janko Ravnik in ravn. Janko Skerlep; dr. Mirko Kajzelj 4 slike; po 3 slike dr. Jos. Pretnar, dr. Branislav Gusič in Fran Krašovec; po 2 sliki Jože Kovačič in dr. A. Brilej; po eno sliko St. Hudnik, Mirko Pečar, Cveto Švigelj, Vlado Cizelj, Egon Planinšek, Fr. Vilhar. Vse slike odlikuje ta posebnost, da postavljajo glavni predmet v primerno okolje, z oživljajočim ospredjem ali ozadjem, nikdar samega zase, kakor je pri fotografijah bila večinoma navada; drevo, rogljasto ali cvetoče, ovce, človek, konj z jezdecem, koča, štori, cvetlice, megle, luč, voda, steze — tako in enako spremstvo so naši fotografi, v tem oziru srečni umetniki, ujeli na ploščo kot spremstvo svojemu objektu, pri nekaterih slikah sijajno. S te strani bi slike zaslužile posebno strokovno presojo.

Tudi ta album pomeni velik napredek našega planinskega udejstvovanja.

Dr. Jos. Tominšek.

Ob devetdesetletnici rojstva Jakoba Aljaža. Dne 6. julija 1845 se je v Zavrhu pod Šmarno Goro rodil ta izredni, originalni mož, ki je — kar se večkrat tudi v najnovejših časih ponavlja — v svoji osebi združeval dva svetova: planinstvo in glasbo. Izvirna in zares lepa zamisel Glasbene Matice v Ljubljani je bila, da se za to devetdesetletnico njen častni član Aljaž proslavi s stališča njegovih velikih glasbenih zaslug in da se mu spominska plošča postavi ne v skritem Zavrhu, ampak na očitni Šmarni Gori, nekakem Aljaževem Parnasu. Svojo zamisel je Glasbena Matica z vzorno preudarnostjo in s pristržno toploto točno zasnovala in odlično izvršila. Naše SPD je vzporedno in bratsko s svoje strani sodelovalo z umom in s srcem v spomin svojega častnega člana Aljaža.

Dne 10. maja je Glasbena Matica v dvorani Filharmonije priredila Aljažev akademijo, pri kateri so se Aljaževe zapele tako, kakor jih zna le Matica, in je s stališča planinstva svojemu prijatelju Aljažu govoril Janko Mlakar, kakor je dano le njemu. V nedeljo, 12. maja, pa se je na Šmarni Gori ob navzočnosti kakih tri tisoč prijateljev planinstva in petja odkrila spominska plošča, ki je vzdana na južni strani zvonika. Plošča je delo kiparja Toneta Kralja, ulita je iz posebne zlitine in predstavlja doprso Aljaževu podobo, s cepinom v levi roki. Pod podobo je napis: »Glasbena Matica Jakobu Aljažu«, pod napisom pa verzi Otona Župančiča:

»Triglavski župnik, ljubil si višine,
Po njih si romal, molil, pesmi pel,
Premnogo src za njih lepoto vnel,
Zdaj ti hvaležno hranijo spomine.«

Ploščo je odkril z globoko zajetim nagovorom sam predsednik Glasbene Matice in župan ljublj. g. dr. Vlad. Ravnihar, blagoslovil pa jo je stolni dekan dr. Kimovec, ki je ondi opravil tudi slovesno službo božjo, pri kateri je z vso dovršenostjo, pod osebnim vodstvom g. Poliča, pel moški zbor Glasbene Matice. — Po blagoslovitvi je v imenu bana množico pozdravil g. dr. L. Hacin. — Vse, kar pravi planinec misli in čuti ob spominu na osebnost in osebno delo nesmrtnega planinca Aljaža, pa je znal v izklesanih besedah, prešinjeh s srčno toploto, živo povedati predsednik Slovenskega Planinskega Društva g. dr. Josip Pretnar. — Z osebnimi spomini je slavljenca navzočim pristno človeško približal neizčrpni Janko Mlakar. — Šolski upravitelj Serajnik z Dovjega, ki je pripeljal štirideset Dovljanov in Mojstrancev, se je v svojem govoru spominjal v imenu župljanov nepozabnega Triglavskega župnika; s svoje strani sta ga proslavljala tacenski župan Medved in za »Skalo« njen tajnik g. Kham. Vodiški župnik Peter Janc je ploščo prevzel v posest in varstvo. — Za počaščenje Aljaževega spomina se je v imenu njegovih sorodnikov zahvalil sin Aljažev nečakinje Filip Kalan.

Po odkritju se je na Gori razvil pravi ljudski koncert. Peli so: mešani zbor Glasbene Maticice (dirigent g. Polič), mešani zbor iz Gornjih Pirnič (dir. Macarol), moški zbor »Zarja« iz Tacna (dir. Premrl), cerkveni zbor iz Šmartna (dir. Premrl) in slovenski vokalni kvintet.

Popoldne se je v Zavrhu na Aljaževi rojstni hiši odkrila plošča iz lipovine, v kateri je vrezan napis: »V tej hiši se je 6. julija 1845 rodil Jakob Aljaž.«

Dve smrtni nesreči na Turncu. 1. † Mirko Dovič. V nedeljo, 5. maja, je 19letni knjigoveški vajenec Mirko Dovič na znanem plezalnem vežbališču Turncu Šmarne Gore—Grmade v društvu dveh tovarišev poskusil splezati na vrh. Sredi Turnca je Doviču spodrsnilo in je padel po strmini. Kakih 25 m nižje je obležal težko ranjen; zlomil si je desno nogo in več reber, na glavi je dobil lažje poškodbe, težje so bile notranje. Spremljevalca sta poskrbela, da so po ponesrečenca, ki je bil pri zavesti, hitro prišli z reševalnim avtom iz Ljubljane. Prepeljali so ga v bolnišnico; vsaka pomoč pa je bila zaman: tri ure po nesreči je podlegel notranjim poškodbam.

2. Prihodnjo nedeljo, 12. maja, je na istem mestu padel jurist Svetožar Likar in se je hudo poškodoval. Prepeljali so ga z rešilnim vozom v ljubljansko bolnišnico, kjer pa je drugo jutro izdihnil.

Mladina! Pomisli, da je Turnce le za vaje v spretnosti, t. j. previdnosti. Kako sodi svet o nespretnosti pri vajah? Pomisli drugič, da si tistemu, ki Ti je vdahnil življenje, zanje odgovorna. Pomisli tretjič, da na Tebe in Tvoje delo čakajo mati, oče, sestra, brat, narod.

J. T.

Slika sv. Bernarda. — Lepo zamisel je izvršil umetniški slikar Edo Deržaj: izdelal je lesorez — sliko sv. Bernarda Mentonskega, ki ga je sedanjji sv. Oče Pij XI. postavil za patrona planincev. Slika se je umetniku, našemu znanemu plezalcu in slikarju, stvarno in oblikovno v vseh ozirih posrečila; s primerno razlago jo bomo našim bralcem še predočili. Zazdaj poročamo, da se odtis te slike, v velikosti 40 : 30 cm. tiskan z roko na najfinejši japonski papir, prodaja članom SPD za 60 Din. Slika svetniškega zaščitnika planincev v nevarnostih spada pač v vsako planinsko zavetišče in v kraje planinskih opasnosti, pa tudi v domači dom planinca. Naroča se pri umetniku v Ljubljani, Studentovska ulica 11, pa tudi v knjigarnah.

J.

Planinski ples v Mariboru je priredila 11. maja tamošnja podružnica, namesto na običajni 1. dan februarja, v vseh prostorih velike unionske dvorane. Kakor vsako leto, je tudi tokrat ta planinska zabava privabila goste vseh slojev na sestanek in vsestranski užitek. Ples, kolikor je bil pri mnogoštevilnem posetu mogoč, se je vršil v pomladanskem ozračju, pod in med stotino vitkih brez, nad katerimi se je dvigala gostoljubna Mariborska koča. Za lepo pripravo in vzoren red zasluži podružnica, t. j. njeni spretni in poštvalni odborniki, vse priznanje.

Tridesetletnica Kadilnikove koče. Dne 18. junija 1905 je bila otvorjena in prometu izročena nacionalno prevažna slovenska koča na vrhu Golice, imenovana po velikem dobrotniku Kadilniku. Letos poteče torej 30 let njenega obstoja. Odbor jeseniške podružnice je sklenil, da bo to obletnico na svečan način praznoval dne 7. julija t. l. Ta proslava naj bo narodnostna in planinska manifestacija, na katero se planinstvo in slovenska javnost že zdaj opozarjata, da se za ta dan opusté druge obveznosti.

Radovljška podružnica SPD bo proslavila dne 4. avgusta t. l. štiridesetletnico svojega obstoja. — Okoliške podružnice in druga društva se naprošajo, da prepustijo omenjeni dan Radovljški podružnici. Program proslave se bo objavil pravočasno.

Roblekov Dom na Begunščici bo s 1. junijem stalno oskrbovan in letos posebno dobro založen. Omogočeno bo tudi daljše bivanje v njem; za preko-tridnevno bivanje v Domu se bodo sprejemali abonenti z znatno znižanimi pristojbinami. Enodnevni posetniki dobe celo kosilo za 12 Din. — Priglasniki za daljše bivanje naj se obrnejo po informacije na Radovljško podružnico SPD ali pa na oskrbnika Doma.